

Den nye nye mand

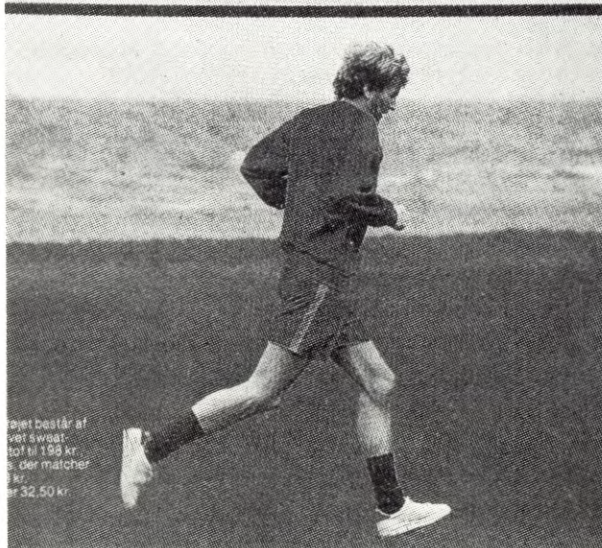
Av Morten Conradi

Det er noe drøyt når menn som kjønn gjøres ansvarlig for at de kapitalistiske landa spytter ut de utstøtte i stadige raskere takt. Det blir også ensidig kun å legge vekt på at menns identitet betyr at de trækker på kvinner.

«Det dreier seg om følelsesmessig trygghet som menn må få av kvinner i en verden der forholdet til andre menn er preget av kamp og konkurranse», hevder Kjersti Ericsson i sin artikkel «Den progressive mannen bremsekloss eller alliert i kvinnekampen. (Alle sitat er forøvrig hentet fra denne artikkelen.) Kvinnen er opplært til å gi, ta vare på, lappe sammen mann og barn uten å stille de samme kravene til ham. Kvinner blir følelsesmessig utbytta, hevder Kjersti Ericsson og bruker et bilde fra filmen «Torgprinsene»: Hovedpersonen som bor i en annen by og skal avsted med toget, roper til kjæresten sin: «Skriv flere brev! Men vent ikke svar, for jeg har ikke tid.» Sånn er kvinners liv, skriver Kjersti Ericsson.

Han sykler hellere end han kører bil. Han passer gjerne barnene, mens hun går på aftenskole, eller tager opvasken efter middagen. Han er fleksibel, sporty, åben over for nye situationer og afslappet i sin påklædning. Teknik er en naturlig del af hans hverdag, politik engagerer ham. Han respekterer sine børn og tilbringer meget tid sammen med dem. Han har brudt med det gamle mønster og er ikke bange for at vise sine følelser. Den 'nye' mand er stadigvæk ny, men der bliver flere og flere af ham.

Jeg tror dette er en beskrivelse som har mye for seg. Vi menn er ikke flinke til sjøl å gi å gjøre andre store og sterke, slik som kvinnene. Vi mangler tillit i oss sjøl til at vi strekker til overfor andre i krise og hverdag. Vi mangler trening og ansvar i dette. Vi må begynne og behandle kvinner slik vi ønsker å bli behandlet av dem.

Hva slags trygghet?

Analysen i bremsekloss-artikkelen går i korthet ut på at menn profiterer på at kvinner stiller opp som «varmestue» og at hun ved å underordne seg mannens behov, lever i skyggen av ham. Denne skaper bite og opprørsk

SOSIALT KJØNN

kvinner. Men så må en lure; Hva slags følelsesmessig trygghet er det hun beskriver? Hvis det er en trygghet som i bunn og grunn ender opp med å bekrefte mannen som overlegen kvinnen? Det dreier seg naturligvis om en **falsk trygghet**. Vi menn er også svært ofte usikre på oss sjøl og på den vi er sammen med. Hvorfor oppsøker menn andre kvinner når de har problemer hjemme? Hvorfor ikke manne-venner. Delvis fordi jenter er flinkere å stille opp og at vi får følelsesmessig støtte. Vi er også redde for å bli avvist av andre menn. Kanskje fordi vi ikke aksepterer sånne kvinnelige egenskaper ved oss sjøl?

Vi trenger andre, både kvinner og menn, som venner og fortrolige. Men hvorfor er det så vanskelig å gi av oss sjøl til den vi er aller gladest i og står nærmest? Kanskje fordi slikt vennskap og nærhet forplikter? At det krever at vi bruker tid og krefter på et annet menneske? Slike forhold utfordrer vårt bilde av oss sjøl som uavhengige og ubelastede individer. Det tvinger oss til «å se oss sjøl i naturlig størrelse» som Kjersti Ericsson skriver. Mange spørsmål kanskje — færre gode svar.

Kamp og konkurranse — menn i mellom

Først et forsøk på en avklaring. Når Ericsson skriver: «kamp og konkurranse» deler jeg dette i en privat og offentlig arena. **Først den private**. Menn konkurrerer i alle aldersgrupper i lek, i ungdomsmiljøene og delvis i jobb og fritid. Gjennom denne konkurransen styrker en hverandre individuelt og sosialt, lærer oss sjøl og hverandre å kjenne. Dette syns jeg er bra. Samtidig er det mange gutter og menn som gjennom konkurranse gjør seg store på andres bekostning. Konkurransen bidrar både til å sveise sammen folk, og til å splitte og undertrykke.

Den «offentlige» konkurransen oppleves av mange menn som et umenneskelig press. Vi har ofte et sterkt ønske om å snu opp ned på krav og press som pisker oss fram. Men når konkurransen blir satt i system slik det er gjort i vårt samfunn, er ikke dette lenger noen kjønns-kamp hvor menn kjemper mot menn og kvinnene holdes utafør. Det kapitalistiske samfunnet følger sin egen moral. Jeg tror de fleste menn skiller mellom det jeg her har kalt den offentlige og private arena.

Er vi mot konkurranse i seg sjøl?

Det vil være absurd å si at en er prinsipielt mot konkurranse. Jeg tror heller ikke Kjersti Ericsson mener det. Men jeg syns hun er farlig nær med å sette likhetstegn mellom mannsrollas dårlige og undertrykkende sider og konkurranse. Det ligner på teorier om «konkurransesamfunnet» hvor det er ideene og holdningene våre som skaper usunne samfunnsforhold. Nærmest slike ideer kommer hun ved å hevde: «En viktig side ved handlingene deres er at de er prestasjoner, de har et element i seg av konkurranse retta mot andre. Og konkurransen skaper ikke bare vinnere, men også tapere, både i samfunnets toppsjikt og samfunnets bunnsjikt.» En kan med gode grunner reise spørsmålet om en holdningskampanje mot konkurransementalitet er en farbar vei mot et samfunn uten tapere og vinnere? Jeg syns det er noe drøyt når menn som kjønn gjøres ansvarlig for at de kapitalistiske landa spytter ut utstøtte i stadig raskere takt.

Hvor har det blitt av klasseanalysen? Den materialistiske samfunnsforståelsen?

Er det en myte at menn ikke knytter like sterke bånd til menn som til kvinner? Det vi veit er at menn som regel er de største taperne på det følelsesmessige området ved brudd/skilsmiss. Menn er svært sårbare og vil statistisk sett fortere enn kvinner etablere et nytt forhold. Betyr det at mannlig vennskap, omtanke og solidaritet (og for homsegutter kjønnskjærlighet) er underordnet kjærlighet **mellom** kjønna? At våre følelser for hverandre blokkeres på grunn av konkurransepresset?

Det er på tide å ta det mannlige vennskapet på alvor. Og som en utfordring. Det koster endel å bry seg om hverandre. Vi er uerfarne og vi har mannsrollas dårlige sider å dra på. Samtidig har vi ikke noe valg — vi må lære å stå på egne bein også følelsesmessig.

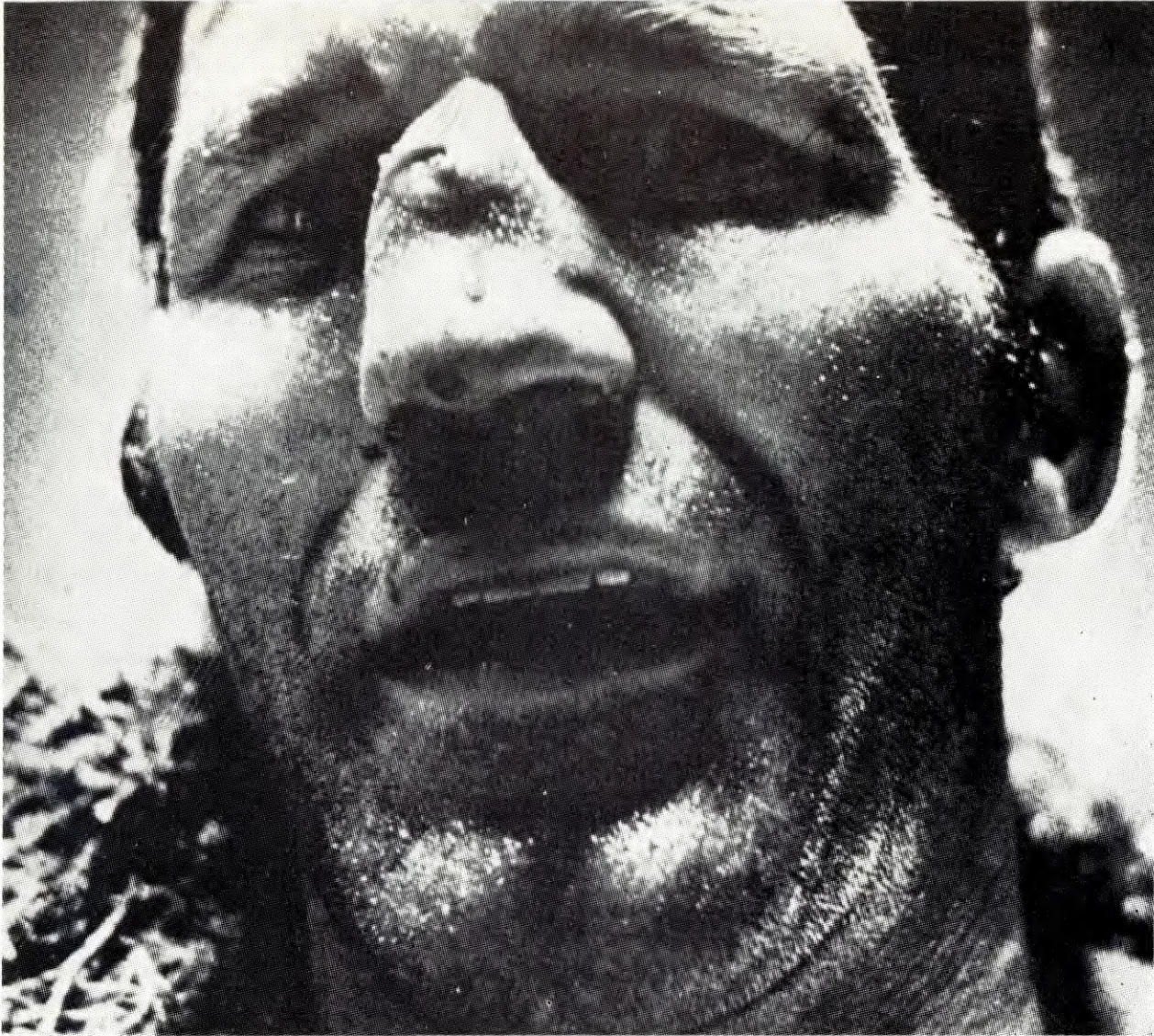
Mannlig identitet

«Men det dreier seg om mer enn håndfaste privilegier. Det dreier seg om følelsesmessig trygghet, som menn må få av kvinner i en verden der forholdet til andre menn er prega av kamp og konkurranse. **Og det dreier seg om identitet — om angst for ikke å være virkelig mann**».

(min understreking)
Jeg oppfatter synspunktet slik at menns identitet inngår i et maktforhold hvor maskulinitet og feminitet er samfunnets legitimering av kvinnens underordning av mannen. Videre hevder Kjersti Ericsson: «Dette maktforholdet inngår i definisjonen av kvinne og mann i samfunnet vårt. Det er avleiret i sjela vår og oppleves som en del av våre personlige egenskaper, av vår identitet.» Makt over kvinner blir en del av samfunnets definisjon av maskulinitet.

Med en slik analyse av mannlig identitet er det enklere å forstå menns agresjon mot «tøffelhelte» og «myke menn». Dette er nettopp prototypene på mannlig makt, avmaskulinisering av mannen. Maktforholdet utfoldes som «usynlig» handlinger, som frivillighet, som kjærlighet og som tilpasning til våre kjønnsroller. Da kan en lettere forstå hvorfor kvinner finner seg i å spille annen fiolin. Og hvorfor de som regel ikke ser de myke eller menn med tøfler som «sine» menn. (Det finnes også en rekke psykologiske teorier om mannlig identitet. I disse spiller vår seksualitet en viktig rolle, jamfør den såkalte stå- pikkdebatten)

Hva med menns selvfølelse? Kjersti Ericsson skriver: «Kvinnens oppgave er å opprettholde menns livsløgn om hvor store, vellykte og viktige de er.» og videre: «Kvinner beskytter menn mot å måtte se seg sjøl i naturlig størrelse.» Det er uenkelig en ynkelig mann som beskrives. En usjølstendig og sårbar mann. Nå er vel poenget å illustrere hvordan kvinner ved å holde menn under armene, reduserer seg sjøl til krykker for menn. Og også mister **sine** evner til å stå oppreist. Imidlertid, vi veit at det står kvinner bak menns resultater og posisjoner i samfunnet. Sånn sett er det ikke bare snakk om å opprettholde menns livsløgn, men konkrete hendelser. Men Kjersti Ericsson kommer i skade for å utelukke andre sider av mannlig identitetsproduksjon, nemlig det som foregår på den samfunnsmessige arena. En viktig del av mannlig identitet formes som tillæring til positive

ØNN

Konkurransen fungerer både bra og dårlig, hevder artikkelforfatteren. Bokseren Jørgen Hansen (bildet) vant europamester skapet i 1977, i skarp (?) konkurranse.

egenskaper og fornuftige idealer. En av de fordelene vi menn har, er at vi gjennom en lang historisk utvikling har erobret verden (på bekostning av kvinner), at det er menn som stort sett sitter på de samfunnsmessige prestisje og kommandopostene. Vi har (derfor) en **grunnleggende trygghet og visshet om at menn kan**. I den forstand har menn et positivt og stolt bilde av det å være mann. **Slik positiv identifikasjon er en viktig del av vår oppfatning av mannlig identitet**. Kjersti Ericsson legger stor vekt på sider ved mannsrolla og den mannlige identitet som betyr at menn trækker på kvinner (og andre menn). Men denne sida må også med, ellers blir analysen ensidig.

Den nye mannen

Forskeren Bjørnar Sarnes presenterte sine 10 bud i Dagbladet i mars. Jeg har også lyst til å «gi bud», så kan leserne vurdere om det er bud å leve etter.

1. Den nye mannen tar sjøl ansvar for «å tørke opp» de konfliktene han skaper.
2. Han er like flink å lytte som å argumentere. Han prøver å legge av seg den harde og udemokratiske diskusjonsstilen.

3. Han ser sine egne krav i kvinnekampen og gjør den progressive kvinnebevegelsens krav til sine egne.

4. Han tar 50 prosent av husarbeidet/omsorgen for familie og andre uten å stille betingelser.

5. Han behandler kvinner med respekt slik han sjøl ønsker å bli behandlet av henne.

6. Han går ut fra at kvinnens seksualitet, hennes behov og ønsker er omtrent som sine egne. Han forventer av henne, det han regner med hun forventer av han.

7. Han avviser pornoen og den kommersielle kjøttindustriens kvinne og mannssyn. Han ser dette både som endel av kvinnekampen, men også som en strategi for å menneskeliggjøre vår egen seksualitet.

8. Han er ikke redd for å kritisere menn som undertrykker kvinner. På samme måte står han fram blant menn og kritiserer kvinneundertrykkende ideologi. Han jobber for at det skal bli populært å avvise manns-sjåvinisme.

9. Han ser det mannlige vennskapet som en utfordring. Han ser menns store ubrukte ressurser i omsorg, støtte og hjelp til hverandre. I stedet for nye kvinnelige varmestuer, vil han at vi skal bli flinkere til å bruke hverandre.

10. Han tar avstand fra karrierismen og den snevre ego/jap-kulturens borgerlige ideologi. ■

3. VERDEN

KVINNENE ER DEN 3.VERDEN

3. VERDEN

Kvinner usynliggjøres og har ingen innflytelse. I den 3.verden er jordbruk, mat, brensel, barn og helse kvinnearbeid og fundamentet i samfunnet de lever i.

Av Agnete Strøm

Sluttresultatet etter kvinnetiåret, er at verdens kvinner har fått en forverret situasjon.

«Kvinnerens relative adgang til økonomiske ressurser, inntekt og arbeid er relativt forverret. Deres arbeidsbyrde har økt. Kvinnerens relative og absolutte helsestatus, ernæring- og utdanningsstatus er blitt dårligere». (sitat Dawn)

Fattige kvinner i hele verden har fått det verre, og flere kvinner har blitt fattige kvinner.

Denne uhyggelige utviklingen har slått hardest ut overfor kvinner i den 3. verden.

I den 3.verden er det millioner av driftige, initiativrike, energiske og selvstendige kvinner som hele tiden arbeider hardt for å forbedre situasjonen økonomisk og sosialt.

Hva har skjedd? Hvorfor er deres situasjon forverret?

Hva har skjedd siden kvinners politiske makt og innflytelse over framtida er blitt så svekket?

Hvordan beskrives det som har skjedd?

Går det an å stoppe denne utviklingen?

Hva mener kvinner i 3.verden selv?

For å kartlegge endringer i kvinners situasjon i Kvinnetiåret har FN-organer utarbeidet mange rapporter. På kvinnetiårets pluss-side kan vi notere at flere land har underskrevet FN-konvensjonen som retter seg mot diskriminering av kvinnen. Flere land har rettet opp skjevheter i lovgivingen, opprettet likestillingsråd og kvinne departement på nasjonalt plan osv. Men disse tiltakene er ikke mye verdt når vi ikke har de økonomiske kreftene i samfunnet med oss. Og sluttresultatet er katastrofalt.

Økonomiske område

I denne mengden av dokumentasjon har jeg valgt å konsentrere meg om kvinners situasjon på det økonomiske området, spesielt innen jordbruk. Som utgangspunkt har jeg brukt rapporten fra FNs generalsekretær: «World survey on the role of Women in development» (Verdensoversikt over kvinners rolle i utviklingen/utviklingsprosessen).

I FN-rapporten får vi statistiske data, tall og fakta, samt en tildels ordknapp og lavmælt beskrivelse av de utviklingsprosesser som har funnet sted. Rapporten kommer ikke med noen entydig analysemodell, det ligger utenfor generalsekretærens mandat område. Men materialet som han legger fram er et uvurderlig utgangspunkt for videre analyse.

3. VERDEN

DAWN-gruppa som er et nettverk av kvinneforskere fra 3.verden, har grepet fatt i FN-materialet. På FORUM la de fram en alternativ rapport. DAWN-gruppa legger hovedvekta på å presentere årsaks-sammenhenger og forklaringsmodeller, samt å utarbeide en strategi for kvinnene i 3.verden. I kapitlene om jordbruk legger de spesiell vekt på å vise hvordan nykolonialisme og imperialisme undertrykker og dominerer land i 3.verden økonomisk og politisk, og hvilke virkninger dette har for de fattige kvinnene. DAWN-gruppa setter et kraftig spørsmålstegn ved de utviklingsmodeller som hittil har fått herje fritt, noe annet må komme i stedet, og utarbeiding av nye utviklingsstrategier må ta utgangspunkt i kvinnene:

Utgangspunkt i fattige kvinner

«Å ta utgangspunkt i fattige kvinner gir oss en gunstig utgangsposisjon for å undersøke i hvilket omfang utviklingsstrategier er til hjelp eller til skade for de fattigste og mest undertrykte deler av folket. Det gir oss anledning til å måle utviklingsstrategienes virkning på en hel rekke områder som er viktig for utvikling av samfunnet og velferd for menneskene.»

DAWN-gruppas medlemmer er forskere som selv har jobbet med utviklingsprogrammer. Oppdragsgiverne har vært nasjonale og internasjonale organer, inkludert Verdenbanken. De har erfart at programmenes målsetting «Vekst og utvikling til det beste for folket/kvinnen/de fattigste/for landet etc.» skjuler andre motiv. Forskerne har tatt konsekvensen av det de har erfart i sitt arbeid og har valgt å solidarisere seg med de fattigste kvinnene.

En annen forskergruppe som la fram viktig materiale på det samme området er AWRAN. (Asian Women Research & Action Network) I tre år har kvinneforskere og kvinneaktivister forberedt seg til FORUM. Blant annet har de laget en mot-rapport fra hvert asiatiske land. AWRAN framhevet sterkt at gruppenes praksis var kvinnepolitisk forskning og handling på grasrotnivå. Gruppenes handlingsprogram uttrykte medlemmenes erfaringer i organiserende kvinnepolitisk arbeid.

Men hva er det som har skjedd innen jordbrukssektoren?

Hvilke konkrete utslag har utviklinga hatt på kvinners situasjon?

To sitater fra virkeligheten:

«Det er den afrikanske bonde og hennes ektefelle som spiller den avgjørende rollen i Afrikas jordbruk». (Fra FNs konferanse om «Sult i Afrika» 1985)

En mann gikk til markedet med en kurv full av meloner.

På veien traff han en som spurte:

Hvem er det sin avling du skal selge?

Min selvfølgelig, sa bonden

Hvem sådde frøene?

Det gjorde kona mi

Og hvem vannet og stelte plantene?

Og innhøstingen, hvem gjorde det?

Det er det alltid hun som gjør.

Hvordan kan det da være dine meloner?

Vel, hun er min kone, er hun ikke?

(Dialog fra en film fra Bangladesh)

Nå så nykolonialisme og imperialismen spaserer inn hoveddøra i land i tre kontinent og snur opp ned på jordbruket under dekke av å være en grønn revolusjon, u-hjelp, snill verdensbank og vennligsinnete stater, hva skjer da?

FN-materiale slår entydig fast at «kvinner spiller en viktig rolle i jordbruksproduksjonen i hele verden. Kvinnene utgjør opp til halve arbeidsstyrken i Asia og Afrika». I Afrika, sør for Sahara, hvor det nå er sultkatastrofe utgjør kvinnene sytti prosent av jordbruksstyrken. (ILO-statistikk)

Men hva sier landenes egen statistikk? Egypt varter opp med 3,6 prosent og Kenya noterer 18 prosent (1977), men de fleste land har ikke tatt med kvinners andel av jordbruksstyrken i det hele tatt.

Hvorfor lyver statistikken?

Kvinners arbeid i jordbruket har blitt undervurdert og oversett både i statistikken og i det virkelige liv.

Hovedårsaken til dette er at kvinners arbeid i jordbruket for det meste er ubetalt. Men uansett om det ubetalte arbeidet regnes med, alt nødvendig jordbruksarbeid utenfor åkrene og beitelandet, det telles ikke opp i statistikken. Og dette er arbeid som:

— Bearbeiding av avlingen etter høsting (sortering, rensing, tørking)

— Oppdrett og stell av husdyr.

— Laging av nødvendig jordbruksredskap.

Kvinner har en lang vei å gå før de har tilkjempet seg en plass i statistikken som avspeiler deres jordbruksarbeidstid. Menn har ikke støtt på de samme problemene med å få sitt arbeid inn i statistikken, uansett om arbeidet er ubetalt eller betalt. Mannen er forsørgeren og det antas og forventes at han arbeider på jordene. Kvinnen antas først og fremst og være husmor og mor. Så får hun et slør av usynlighet over seg når hun utfører samme arbeidet. Når kvinnen utfører «mannens arbeid» så blir dette arbeidet usynlig eller rubrisert som husarbeid:

— Grønnsaklandet blir til «kjøkkenhage»

— «Framstilling av redskap blir til «håndarbeid»

— Maling og tresking av korn blir til «matlaging».

Glem Egypts 3,6 prosent og Kenyas 18. Vær realist, tenk stort, tenk 50 prosent, 60 prosent og opp til 70 i visse strøk.

Så kom 70-åra med nasjonale og internasjonale jordbruksprogrammer og jordbruksekspert. Og mønsteret fra statistikken gjentok seg, men denne gangen med en helt annen dynamikk!

Hva slags hjelp er jordbruksprogrammene?

De jordbruksaktive kvinnene får bare hjelp til oppgaver som knytter seg til deres rolle i hjemmet. La oss sammenligne dette med opplysninger fra Ghana der:

— dyrker kvinnene halvparten av maten.

— tegner seg for tredjedelen av landets salgsvlinger av kakao, ris, sukker og bomull.

— har ansvaret for førti prosent av landets kaffefarmer.

Men likevel får de ikke status som bønder i jordbruksprogrammene. Den veiledningen de får er om ernæring, lagring og bearbeiding av mat. Som jordbrukere får kvinnene ingen hjelp. Til tross for kvinnenes sentrale

3. VERDEN

rolle i både i matproduksjonen og i jordbruksproduksjonen generelt, så eksisterer det ikke noen landsomfattende jordbruksprosjekt som har støttet opp under kvinnenenes rolle i jordbruket. (FAO)

I sin ytterste konsekvens førte modernisering av jordbruket til at kvinnene ble dyttet ut. Kvinnene dyrket jorda, skaffet mat til seg og sine, og hadde nok til å selge overskuddet på de lokale markedene. Dette er det eksperter, økonomier og byråkrater kaller subsistence crop: dyrking for eget livsopphold.

Moderniseringen av jordbruket skjedde utenfra. Det var agro-industri og jordbruksprogrammer med multinasjonal, statlig eller uhjelpskapital, som introduserte moderne jordbruk. Men det var ikke bare ny teknologi som ble innført. Hele jordbruksproduksjonen ble rettet inn på dyrking for verdensmarkedet.

Så ikke kvinners rolle

De som innførte moderne jordbruk så ikke kvinnenenes sentrale rolle i jordbruket. Det var det samme om hun drev med «gammeldags» matproduksjon for lokalsamfunnet, eller dyrket jordbruksprodukter for eksport. Moderniseringsprosessen ble forbeholdt menn. I land hvor kvinner tradisjonelt har vært jordeiere, bønder og markedshandlere, så betød «modernisering» i virkeligheten økt føydalisme for kvinnene. Kvinner er ikke motstandere av teknologi som kan lette arbeidsoppgavene deres. Kvinnene har hovedansvaret for mat, vann og energi (brensel) og bruker en stor del av tida på å skaffe dette til veie. Hvor er de nasjonale utbyggingsplanene som kunne satt en stopper for dette slavearbeidet? De finnes ikke. Det kvinnene får er lengre vei å gå etter ved, for skogene blir solgt unna.

Når mannen får en traktor å pløye med får han kortere arbeidsdag, men kvinnene som har ansvar for planting, lusing og tynning, får arbeidsdagen forlenget. Hvor er planene som gir kvinnene kredittmulighet til å kjøpe seg en traktor, kunstgjødsel og bedre såkorn. Slike nasjonale planer finnes ikke.

Moderniseringsplanene fører derimot til at kvinner mister mange av sine rettigheter og posisjoner innen jordbruket. Og de mister den viktigste retten til jord. Kvinner har hatt bruksrett og eiendomsrett til jord gjennom generasjoner. Via modernisering av jordbruket tvang sentrale myndigheter og byråkrater gjennom registrering av jord, og det betød omfordeling av bruks og eiendomsrett. Jordreformer kan være så mangt, i kvinnenenes tilfelle, så ble jorda hennes tatt fra henne. Først overtok mannen jorda. Brukere av felles jord kan nemlig ikke få kreditt/banklån. Når landsbyens felles jord viker plassen for reell eiendomsrett/privat eiendomsrett, så blir det bare familier med mannlige forsørgere (overhodet) tilkjent rett til å eie jord.

Statistikken lyver om kvinnenenes innsats i jordbruket. Det blir kamuflert som «husarbeid» og fører blant annet til at jordbruksprogrammene planlegges på feil premisser. Bildet er fra Eritrea.

KLASSEKAMPEN

Kvinnene får ikke jord

At en tredjedel av familiene på landsbygda i deler av Afrika, har kvinnelig forsørger/overhode, betyr at disse familiene, kvinnene, ikke blir tildelt jord. Jorda blir tatt fra henne.

Det er nok av gamle arve- og familielover som overordnes de nye likestillingslovene. Gammel bruksrett viker for privat eiendomsrett når etterspørsel etter jord er stor og kapital skal investeres.

Men mannen tar ikke bare over jorda. Han blir også mer avhengig av å kontrollere kvinnens arbeidskraft, slik at han kan bruke arbeidskraften hennes på den jorda han nå eier.

Den kvinnelige jordbrukeren er blitt redusert til ulønnet arbeidskraft på sin manns jorder, i mange tilfeller. Er hun familieforsørger så blir hun redusert til dagarbeider på daglønn og uten fast kontrakt, på de store farmene. Eller hun presses inn til storbyene.

Dyrker hun på egen jord er hun også presset til å skifte fra matprodukter til salgsgrøde. Uansett, tiden er knapp etter en lang arbeidsdag, og til familien er hun nå nødt til å dyrke matprodukter som er lite arbeidskrevende og lite brenselkrevende. Men denne maten er mindre næringsrik. Hun er den første som ser resultatene av dårligere ernæring, og hun vet årsakene.

Det er sult i Afrika, der hvor de for få tiår siden var selvforsynte med mat. Hovedprodusentene av mat — kvinnene — er blitt fratatt muligheten til å dyrke mat og deler av et helt kontinent sulter.

Er det et forsterket og økt kjønnsdelt arbeidsmønster og arbeidsmarked som har skylden? Både ja og nei.

Er det mannen i den 3. verden som har hatt sin historiske sjanse? Er det mannen som kjønn som har forsynt seg så grådigg på bekostning av kvinnen?

Svaret er både ja og nei.

Mannens stilling styrka

De kreftene som har frambrakt situasjonen er sammenfattede og voldsomme, men dette frikjener ikke mannen som kjønn. Den patriarkalske strukturen i samfunnet har ikke blitt svekket, den er blitt styrket.

Det er de voldsomme forandringene i jordbruket i de siste 10-15 år som har forverret situasjonen for de fattigste og de med minst makt i verden. I en verden der det høstes nok hvert år til å kunne mette det dobbelte av verdens befolkning, er det 450 millioner som er underernærte.

En permanent årsak til hunger er de store utviklingsplanene for jordbruket i den 3. verden. Omlegging av dyrking av mat for familien til ensidig satsing på dyrking av salgsgrøde i stor skala for verdensmarkedet har ikke brakt framgang for de fattige i 3. verden. Småbøndene, både kvinner og menn, falt igjennom i konkurransen med de store kommersielle farmene med innenlandsk eller utenlandsk storkapital. Småbøndene, kvinner og menn, ble jordløse uten å ha annen tilstrekkelig inntekt å leve for.

Vi vet alle at de grønne revolusjonene, jordbruksreformene og utviklingsprogrammene har slått feil. Men det vi må huske er at noen har tjent seg rike på det. Noen har tjent seg rike på å gjøre de fattige fattigere. Nå klør

all verdens jordbruksekspertene og utviklingsekspertene seg i hodet og lurer på hva de skal gjøre. Norske u-hjelp har svart: De skal satse på kvinnene i sin bistandspolitikk. Samtidig bevilger de 150 millioner til Verdensbankens jordbruksprogram for hunger- og tøkerammete strøk i Afrika. Dette prosjektet anerkjenner ikke kvinnen som bonde.

Vil ha jorda tilbake

Norsk u-hjelp tenker smått når de tenker kvinner. Ser de ikke at den jordløse kvinnen krever jorda si tilbake? Ser de ikke at kvinnene krever et nytt samfunn hvor kvinnene er en politisk kraft på egne premisser?

Vi er mange andre som ønsker å oppsummere korrekt det som skjer med land i 3. verden, da bør og må vi huske på at de fattige kvinnene i den 3. verden tilhører bonde-massene på landsbygda og det superubyttete proletaria-tet i byene. Når det snakkes om utarming av bøndene, om massiv øking i arbeidsløsheten, urbanisering og proletarisering, så husk kvinnene er der. Det er viktig at vi løfter henne fram og ser hva som har skjedd og skjer med henne. For selv om begge er fattige har ikke mann og kvinne samme utvikling, rolle og sluttresultat i denne voldsomme forvandlingsprosessen.

Jordbruksutviklingen i den 3. verden er et skoleeksempel på imperialistisk utbytting, og den særegne undertrykkinga av kvinnene er usedvanlig tydelig:

Den imperialistiske utbyttingen innførte også en gjennomgripende kjønnsdeling av arbeid og ressurser. Det ble sementert et konsekvent kjønnsdelt arbeidsmarked, hvor kvinnenes posisjon og status ble bestemt av en ideologi som bare ser kvinnen i forhold til familien og mannen.

Kvinnen ikke selvstendig

Kvinnen blir vurdert og sett på som hustru/mor og kjønnsobjekt, ikke som selvstendig individ. Dette har ført til at kvinner i den 3. verden har fått lavere status og færre rettigheter i samfunnet og hjemmet enn tidligere.

Denne kunnskapen må prege bevisstheten til alle som setter seg som mål å utarbeide nye strategier for de fattige i 3. verden. En strategi som bygger på kvinnenes egne erfaringer og krav, vil møte motstand. Som eksemplene har vist så er ikke alltid interesse til fattige menn og fattige kvinner sammenfallende.

Kvinnene i 3. verden gir oss sine erfaringer, det er opp til oss om vi vil la det bli en aktiv del av vår kunnskap om imperialismen. Kvinnene i 3. verden har tatt kampen opp. Nairobi-konferansene viste med all tydelighet at fattige kvinner i den 3. verden organiserer seg. De synes det er selvsagt at vi gir dem vår støtte. Kvinnene i 3. verden er anti-imperialistiske — men alle anti-imperialister støtter ikke kvinnekampen aktivt. Hvis vi vil kalle oss anti-imperialister så må vi få øyene opp for den kampen kvinnene leder, støtte den og samarbeide. Vi må respektere kvinnenes krav om særegen kvinneorganisering og forstå den politiske kraft denne feminismen representerer for framtida. ■

KJØNN OG KLASSE

NY ARBEIDER KLASSE

Endringene i klasse- og kjønnsforhold fører til nye tanker, krav og bevegelser. Dette går ikke av seg sjøl. Nye oppfatninger må kjempes fram. Den moderne kvinnebevegelsen har i stor grad oppstått på grunnlag av disse endringene. Samtidig er kampene som er ført om sjølbestemt abort, gratis daghjem til alle barn, mot porno, vært med å forme kvinners bevissthet om seg sjøl.

Av Siri Jensen

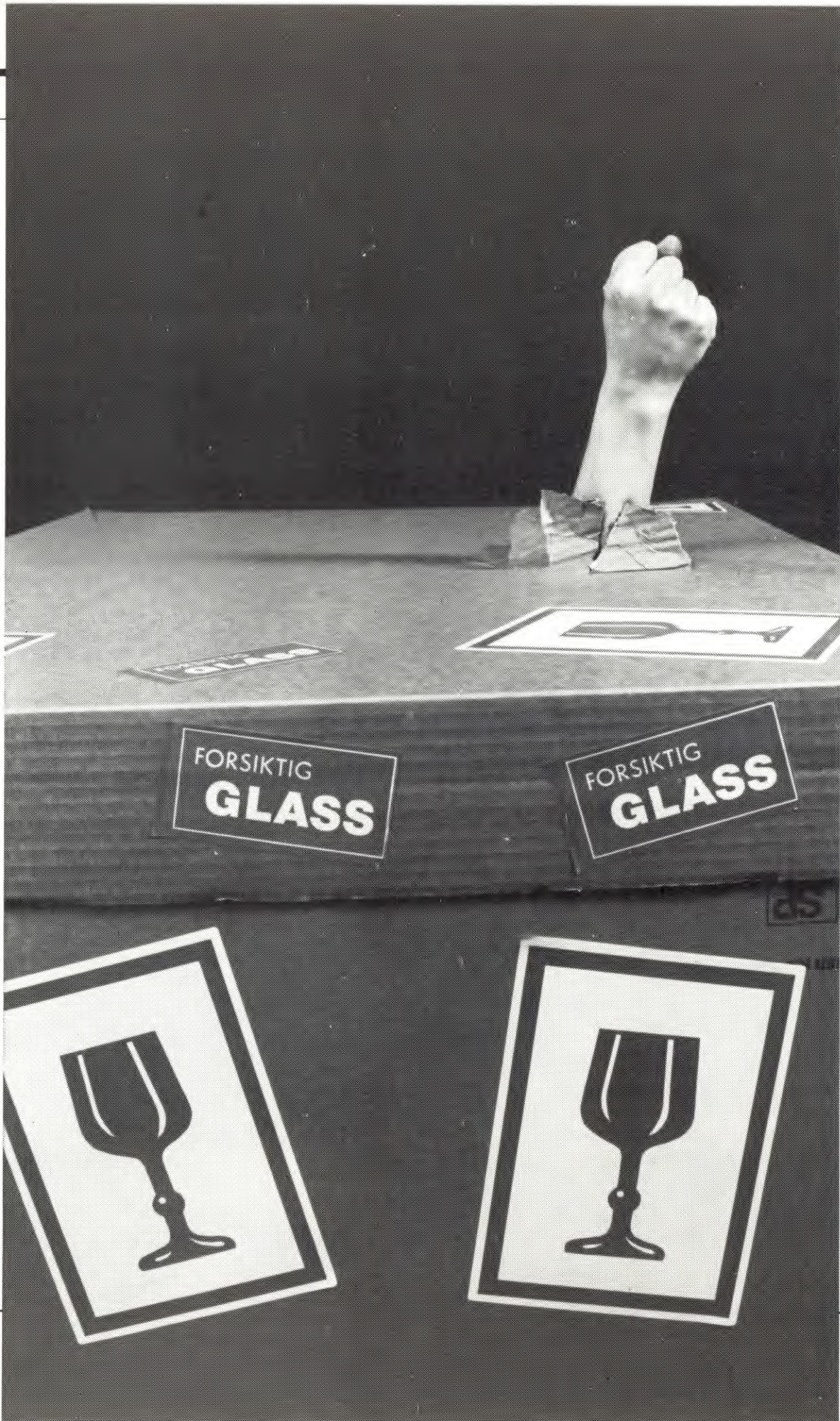
I en artikkel i siste nummer av Røde Fane viser Jorun Gulbrandsen at arbeiderklassen har forandret seg i løpet av de siste 20-25 åra. Kvinnene utgjør idag halvparten av den yrkesaktive arbeiderklassen. Fordi kvinner står i en annen samfunnsmessig stilling enn menn, får vi en kvalitativt forskjellig arbeiderklasse. Noen stikkord. Kvinnene i Norge utfører årlig ca. 2 milliarder timer hus og omsorgsarbeid hjemme. Dette er arbeid som samfunnet pålegger dem. Kvinner beholder hovedansvaret og arbeidet i familien selv om de har en jobb. Kvinner finns i alle yrker, men er konsentrert i færre og andre yrker enn menn. Halvparten av de yrkesaktive kvinnene jobber deltid, 75% over 20 timer pr uke. Kvinner har halvparten av menns inntekt. Dette har vært uendret iallefall de siste 10-15 år, og skyldes først og fremst forskjellen i arbeidstid. Kvinner jobber deltid, mens menn jobber overtid. I tillegg kommer sjølsagt lønnsforskjeller. Kvinnene er i de lavest betalte yrkene og jobbene, og får dessuten lavere betalt fordi de er kvinner. Kvinnene må tilpasse yrkeslivet sitt til forpliktelsene hjemme. Typisk for kvinnesitu-

asjon er at vi er skvisa mellom jobb og familie. Dette oppleves som et individuelt problem, og gir bøvtevis med dårlig samvittighet. I virkeligheten er det et uttrykk for vår stilling i samfunnet.

Menn – ikke lenger de egentlige arbeiderne?

Når kvinnene er blitt halvparten, utfordres ideen om menn som de egentlige arbeiderne. Isteden for å se ensidig på kvinnes særstilling i arbeidslivet, blir vi nødt til også å se på menns spesielle situasjon. Kjønnen er ulike. En kjønnsnøytral beskrivelse av arbeiderklassen holder ikke. Mens halvparten av kvinnene jobber deltid for å kombinere jobben med familien, jobber menn tilsvarende overtid fordi de står fritt til å disponere sin egen tid. Deres arbeidsliv går alltid foran familien. Menn får derfor et helt annet forhold til arbeidstid enn kvinner. Kvinner tjener lite fordi kvinnelønna fungerer som tilleggslønn, uansett om de er forsørgere eller ikke. Menn har et kjønns tillegg i lønna fordi den er forsørgerlønn - uansett. Kvinner har i større grad rutinearbeid, i industrien ofte styrt av maskiner. Menn har en

ASSE

KJØNN OG KLASSE

friere stilling, de kan i større grad ta pauser sjøl. Kvinner har overtatt bånnsjiktet i arbeidslivet - tildels sammen med innvandrere. Menn har større mulighet til mobilitet oppover, både i arbeidslivet, og i faglig og politisk sammenheng. Kvinnene er de hardest undertrykte, med en svak posisjon i fagbevegelsen. Menn har rett til å definere hva som er faglige spørsmål. Og menn undertrykker kvinner. De har i dag politisk og ideologisk herredømme på arbeidsplassene og i fagbevegelsen. Dette er en viktig svakhet. Det hindrer menn i å se at verden forandrer seg. Den typiske kvinnelige arbeider er ulik det klassiske bildet, men hun er ikke mindre virkelig.

Kvinner som kraft

Fra 1960 til 1980 gikk 1/2 million nye kvinner ut i arbeidslivet. Pål Steigan skriver i boka På den himmelske freds plass s.40 om studentopprøret. Han påpeker at det forelå en kritisk masse, dvs. en enorm økning av antallet studenter på kort tid, tilgang på kritisk kunnskap og arbeidere og bondestudenter. Dette er en interessant parallell. Antallet kvinner i arbeidslivet økte også kraftig, i stor grad konsentrert i bestemte yrker. Den moderne kvinnebevegelsen og kvinneforskningen har brakt fram kritisk kunnskap som har vist fram hvordan kvinner systematisk undertrykkes på alle områder. Og økningen i yrkesaktivitet omfattet ikke bare kvinner med høyere utdanning, arbeiderklassens kvinner inntok det offisielle yrkesliv. (Mange kvinner i arbeiderklassen har sjølsagt alltid jobba.) Kvinnene i arbeidslivet gjorde viktige og ganske like erfaringer. Vi kan alt. Vi gjør alle slags jobber minst like bra som menn. Vi er forsørgere. Vi er klubbledere. På tross av dette har vi en annenrangs plass. Vi sitter fast, skvisa mellom jobb og familie — som kvinner. Disse erfaringene blir en kraft for forandring. Det er grunnlaget for at kvinnene reiser kampen for 6 timers normalarbeidsdag med full lønnskompensasjon. Og for den uhyre breie oppslutningen om dette kravet. Kravet er summen av erfaringene og symbolet på et samfunn der det er mulig for både kvinner og menn å være hele mennesker. Med utgangspunkt i betydningen av redusert daglig arbeidstid, har nettopp kvinnene vært i stand til å avsløre og reise kamp mot borgerskapets uthulig av normalarbeidsdagen. En 6 timersdag på kvinnes premisser er til fordel for hele arbeiderklassen.

Ledende i lønnskampen

Allerede ved lønnsoppgjøret i 1984 var det kamp om kvinnelønna som førte til streik. Cabinpersonalet i Brathensafe krevde ei lønn til å leve av og forsørge unger. I offentlig sektor dreide streiken seg først og fremst om tillegg på kvinne-lønns-trinna. Selv om media sjølsagt i liten grad fanget opp det. I 1986 har kampen for kvinnelønna feiet

gjennom hele oppgjøret. Det starta med CAF (Cateringpersonalet i Nordsjøen) - med 60% kvinner og tradisjonelt kvinnearbeid i nordsjøen. Og med sjukepleierne som vant en arbeidsrettssak mot staten. Lockouten blei utløst av kampen om lavtlønnsgarantien, og stuepiker fikk utfordre Kraby på Dagsrevyen. Selv da Hotell og restaurant solgte en garantiordning basert på gjennomsnittlig industriarbeiderlønn, fikk de ik-

KJØNN OG KLASSE

ke med seg bekleddning. Oppgjøret fortsatte med kvinnene i kommunene, og lærerne. Fra de ulike gruppene kom kravet: Kvinner skal ha ei lønn til å leve av og forsørge unger. Tradisjonelt kvinnearbeid skal vurderes på samme måte som tilsvarende arbeid av menn.

Organisasjonene tvinges til å stå hardt på fordi medlemmene ikke er villige til å gi seg. Roar Eilertsen skriver i Klassekampen at dette er det

største kvinneoppgjøret som har vært i fagbevegelsen. Karakteren av kvinneoppgjør understrekes ytterligere av at Aud Blankholm i sjukepleierforbundet rykker ut mot forhandlingsmotparten Norsk kommuners sentralforbunds kvinne-diskriminerende holdninger. Seriose krav og argumenter blir møtt med «dere er så søte når dere er sinte». Massevis av kvinner har møtt det samme, som «fleip» og dermed vanskelig å takle. Når slike uttalelser stemples offentlig er det en støtte for alle kvinner.

Hvorfor kan kvinnene være ledende i lønnskampen?

Fordi kvinners virkelige liv har kommet i stadig konflikt med et lønssystem der kvinnelønn er tilleggslønn. Stadig flere lever alene, også med barn. Kvinner gjør fullverdig jobb i harde yrker og er seg bevisst sin rolle som lønsmottakere. Samtidig blir kvinnene hardest rammet av borgerskapets angrep på arbeidsfolks lønn. Borgerskapet ønsker å fjerne de sentrale oppgjørene med generelle lønnstillegg til alle og lavtlønns-garanti. De vil over på et system med individuell lønn etter produktivitet i den enkelte bransje og på den enkelte arbeidsplass. Også i offentlig sektor. Ingen skal kunne sammenligne seg med andre, eller kreve en lønn til å leve av. Syns du at du tjener for lite, skaff deg en bedre betalt jobb eller lengre arbeidstid.

Et slikt system vil splitte arbeiderklassen. Arbeiderne skal knyttes til sin arbeidsplass, for-holda for å føre felles kamp for lønna vil bli mye vanskeligere. I første omgang vil kvinner ram-mes hardest. Kvinner er i yrker og jobber der de får lave eller ingen lokale tillegg. Den eneste måten å heve kvinnelønna er ved felles kamp for store generelle tillegg. Dessuten er lavtlønns-garantien et nødvendig sikkerhetsnett for de aller lavest lønte kvinnene som hindrer at lønna går rett til bånns.

Kvinnenes situasjon gjør dem til de mest konsekvente motstanderne av NAFs krav. Derfor kan de gå i spissen i dagens lønnsoppgjør. En tariff-politikk som legger hovedvekt på kvinnelønna vil tjene hele arbeiderklassen.

Kvinnenes krav er i dag både offensive, for 6 ti-mersdag og høyere lønn, og forsvarskrav mot borgerskapets angrep. Det er en viktig styrke.

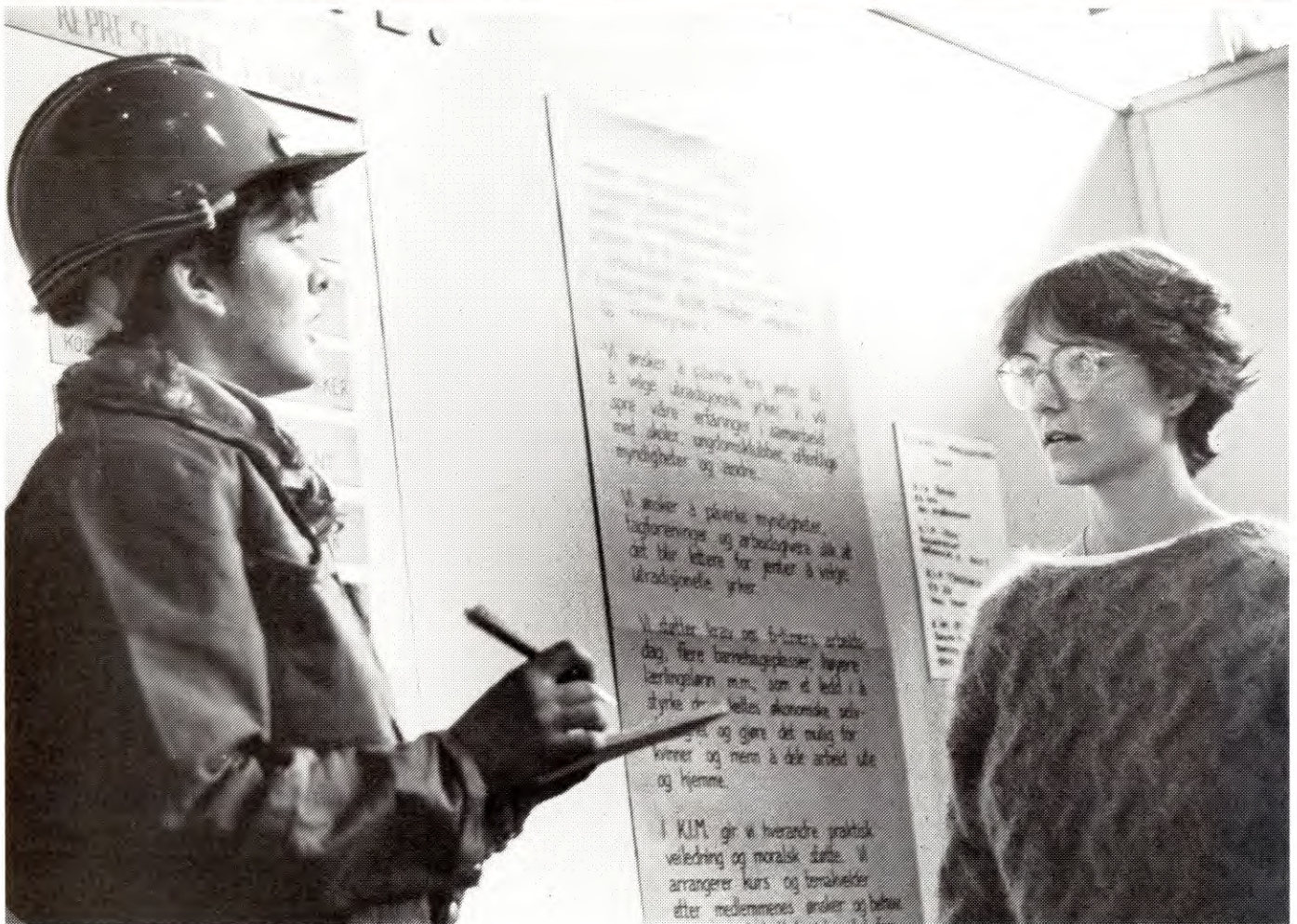
Flere kampavsnitt.

Kvinnene går i dag i spissen på tradisjonelle fag-lige områder som arbeidstid og lønn. Dette viser kvinnenes økte betydning for arbeiderklassen som helhet og representerer en utfordring for fagbevegelsen og AKP.

Og det er ikke de eneste eksemplene. Kvinnene har reist kamp mot usaklige oppsigelser. Saken om de 4 arbeiderkvinnene som blei oppsagt fra

KJØNN OG KLASSE

Fra kvinneseminalet i Bergen, «Klart vi kan».

FOTO: KLASSEKAMPEN

Hillesland fordi «de var forsørga» var oppe i høyesterett september 1986. Angela Wedvich ble oppsagt fordi hun ikke var føyelig og underdanig nok. Etter full seier i byretten tapte hun i lagmannsretten og anker videre til høyesterett. Disse sakene har stor betydning for kampen om oppsigelsesvernet i en tid da Kraby står hardt på for å få det svekket, blant annet gjennom endringer i arbeidsmiljøloven.

Kvinner går i spissen i kampen om de offentlige budsjettene, spesielt i helse og sosialsektoren, der kvinner utgjør 80-90% av de ansatte. Kampen dreier seg i stor grad om levelige vilkår for pasienter og eldre på sykehus og sykehjem, for barn i barnehager og klienter på sosialkontorene. Samtidig er nettopp forholda for disse gruppene knytta nært sammen med arbeidsplassene og lønns og arbeidsforholda for kvinnene som jobber der.

Den kvinnelige arbeiderklassen trekker altså forholda for andre grupper i samfunnet direkte inn i den tradisjonelle faglige kampen. Det er en styr-

ke for arbeiderklassens kamp at kvinnene slik sprenger de snevre rammene for hva som er faglige spørsmål. Og kampen om budsjettene får raskt politisk betydning. Vi så det ved valget der eldreomsorg og helsevesen fikk stor betydning. Og vi vil se det igjen når DNA skal ut og løpe fra løftene sine.

I kampen om nedlegging av aluminiumsverket i Tyssedal, ble det oppsummert at organiseringa av lokalsamfunnet og særlig kvinnene var avgjørende for seieren. Denne lærdommen har fått altfor lite oppmerksomhet - den har betydning for de videre kampene om ensidige industristeder. Den sier også mye om kvinnes betydning.

Endringene i klasse og kjønnsforhold har ført til at den kvinnelige arbeiderklassen nå framstår som klasse i nær allians med kvinnene i de lavere deler av småborgerskapet. De er i ferd med i praksis å ta over ledelsen i arbeiderklassens kamp. Samtidig er de ikke sjøl bevisst sin rolle. Økt kvinnebevissthet og kvinnebevissthet er derfor idag nødvendig for å styrke arbeiderklassens kamp. ■

KVINNER & ORGANISERING

Kvinnenes marsj ut i arbeidslivet de siste tjue åra blir ei kraft for forandring. Kvinnene er ledende i lønnskampen fordi de er hardest rammet av borgerskapets angrep på folks levevilkår. Samtidig gjenstår det mye for å øke kvinnenes bevissthet om sin egen styrke.

Av Siri Jensen

Kvinnebevegelsen og særlig Kvinnefronten med sin systematiske vekt på vanlige kvinners liv og krav har gått og går i spissen for nye tanker.

AKPs prinsippprogram slår fast at kvinnene har strategisk betydning i kampen for revolusjon, sosialisme og kommunisme. Hvis kvinnene virkelig skal være en kraft, må de være organisert som kjønn. De må bli seg bevisst sin interesse som kvinner. For å sikre retningen på kampen, må arbeiderklassens kvinner spille en ledende rolle. Historisk var det av avgjørende betydning at arbeiderklassen organiserte seg som klasse.

Arbeidet i fagbevegelsen er helt sentralt for oss, arbeidsfolk trenger en klasseorganisasjon.

Kvinnene er ikke organisert. Kvinner er undertrykt både av borgerskapet og av menn og har vært splitta opp, bl.a. i yrkesaktive og husmødre. Uansett har de i stor grad vært isolert i hver sin familie med mannen som hovedperson.

Kvinner har vært organisert i fagforeninger som en del av arbeiderklassen. Eller i organisasjoner som Husmorforbundet, Kvinnelige Akademikere og lignende - også på grunnlag av yrke eller arbeidssituasjon. Det er først og fremst kvinneorganisasjonene, spesielt Kvinnefronten, som har vært kimer til organisering av kvinner som kjønn. I tillegg kommer 8.mars-bevegelsen som er en breiere allianse av kvinner.

Arbeiderklassen organiserte seg mot borgerskapet, det var klart hvem som var fienden. Kvinner er undertrykt både av borgerskapet og av menn, og trenger en organisasjon som i hovedsak retter kampen mot det kapitalistiske systemet samtidig som de slåss mot menns undertrykking.

Det er derfor en strategisk oppgave å bygge ut en landsomfattende organisasjon av kvinner i alle typer yrker og livssituasjoner, i alle aldre. Som kan stake opp en politikk for de ulike områdene

Det er først og fremst kvinneorganisasjonene, og spesielt Kvinnefronten, som har vært kimer til organisering av kvinner som kjønn. Her ansatte i helsesektoren og medlemmer i Kvinnefronten

KJØNN OG KLASSE

av kvinnekampen, lede kvinnes kamp og slåss for kvinnes premisser i klassekampen. Som ikke begrenser seg til en del av kvinners virkelighet. I Norge har vi et sjeldent utgangspunkt, vi har Kvinnefronten.

Kvinnefronten trengs nå

I dag stilles omfattende kvinneorganisering mer direkte på dagsorden. Med utviklinga i arbeidslivet har kvinnene i stor grad felles erfaringer som gjør det mulig å bygge over tidligere skiller. Vi er både arbeidere og hovedansvarlige for hus og hjem; Det er mulig å utvikle en felles linje. Selv Husmorforbundets ledelse presses etterhvert til å ta hensyn til nye realiteter.

Kvinnene organiserer seg spontant innafor alle områder av samfunnslivet, i idrett, kultur, yrker, bransjer, interesser, til og med i fagbevegelsen (det skal jeg komme tilbake til). Skal disse kreftene samles, trengs en kvinneorganisasjon som peker ut felles fiende, setter undertrykkinga i sammenheng og utvikler felles linje - Kvinnefronten.

Kvinnefronten har gått i spissen for kampen for 6-timersdagen på kvinners premisser. Gjennom diskusjoner i og rundt KF med kvinner i ulike yrker og livssituasjoner: mannsyrker, kvinneyrker, heltid og deltid og hjemmearbeidende, enestående mødre, har vi utviklet en linje. Gjennom medlemmer og venner i ulike fagforeninger og klubber er linja kjempet inn i fagbevegelsen og utvikla videre. Gjennom å analysere motstanden mot kvinnes krav, ble KF i stand til å avsløre borgerskapets angrep på normalarbeidsdagen og gå i spissen for 6 timers normalarbeidsdag med full lønnskompensasjon. AKPs jenter har spilt en aktiv rolle, men det er nettopp gjennom arbeidet i Kvinnefronten at kvinners interesser er satt fremst.

Lønnskampen

Som vist i en annen artikkel har kvinnene spilt en ledende rolle i dette oppgjøret. Men de har slåss innafor hvert sitt forbund og tildels satt opp mot hverandre. Kvinnefronten evner i dag i for liten grad å stille seg i spissen for kampen om kvinnelønna. Oppgjøret nå gir oss ideer om hvilken styrke det kunne gi om kvinnene kunne kjempe sammen på tvers av fagbevegelsen, og sammen med kvinnebevegelsen utafor. Kvinnes Tariffaksjon 86 var et bevisst skritt for å begynne å bygge opp enheten. Rekruttering av mange av de streikende til Kvinnefronten vil være et annet viktig skritt.

Både i kampen for 6-timersdagen og i lønnskampen dreier det seg om å forene to ulike bevegelser, historiske tradisjoner, miljøer. Den moderne kvinnebevegelsen i Norge, og i enda større grad den internasjonale, har hatt liten tilknytning til faglige miljøer. Kvinnebevegelsen

og kvinnebrillene er utvikla gjennom kampen for abort, daghjem, mot porno. Kravet om rett til arbeid har stått sentralt.

Kvinnefronten har støtta kamper mot usaklige oppsigelser, men dette er ikke drevet via faglige kanaler. Fagbevegelsen på sin side gir ikke rom for kvinnesak. LO-ledelsen er mot kamp og for klassesamarbeid. Spesielt er de redde for kvinners kamp, fordi kvinner i virkeligheten utfordrer hele systemet. Hele fagbevegelsen er bygd

KJØNN OG KLASSE

opp på menns premisser, arbeiderklassen består av menn som er familieforsørgere. Samtidig er LO-ledelsens linje at som arbeidstakere stiller vi alle likt. Spør du om de jobber spesielt for kvinnene i arbeidslivet, svarer de: Vi jobber for våre medlemmer. Kvinner usynliggjøres bak ord som arbeidstagere, lavtlønte og ansatte. Kvinners situasjon er ikke-tema. Og usynliggjøringa virker effektivt. Kvinneaktivister som går over til faglig arbeid har store problemer med å bruke sin

kunnskap og sine erfaringer. Det oppleves som om kvinnesak er noe helt fremmed som ikke har noe med de «store fellessakene» å gjøre. Kvinnebrillene legges av. Likevel trenger kvinnebevisstheten seg fram. Med kvinnene som halvparten av arbeiderklassen åpnes muligheten for å forene kamp-tradisjonene i fagbevegelsen og kvinnebevegelsen — på kvinners premisser. Da kan det bli mulig det som står i Prinsippprogrammet vårt: At kvinnene i arbeiderklassen og nære allierte må gå i spissen både i kvinnekampen og i klassekampen.

Kvinneorganisering i fagbevegelsen

Skal kvinner bli bevisst sin egen rolle, kreves kvinneorganisering og kvinnekamp - også i fagbevegelsen.

For det første trengs en sterk kvinneorganisasjon som Kvinnefronten som systematisk ser faglige spørsmål fra en kvinnevinkel og som jobber for å forene kvinner på tvers av organisasjonsforhold. For det andre trengs særorganisering av kvinner innafor fagbevegelsen. Flere steder har kvinneutvalg blitt kjempet fram i fagforeninger, ofte mot stor motstand. Også i typiske kvinneyrker trengs slike utvalg. Heller ikke i slike fagforeninger tar den faglige aktiviteten utgangspunkt i at de ansatte er kvinner. Andre steder holdes egne faglige kurs for kvinner eller ulike former for sjøtillitskurs. Det settes ned grupper til å jobbe med likestillingsavtaler eller jenter på arbeidsplasser eller i faglig arbeid kommer sammen mer uformelt. Grafisk har fra 30-åra egen kvinneorganisering med Grafiske Kvinners Landssammenslutning og lokale kvinnegrupper med individuelt medlemskap. I de siste åra har den spilt en mer aktiv rolle igjen. Formen for kvinneorganisering kan variere. Det som er viktig er at kvinner på grunnplanet kan komme sammen å bli seg bevisst sin stilling som kjønn. Finne ut hva som er kvinners spesielle problemer og hva som er deres styrker. Ta opp kampen mot klubben eller foreningas helhetlige politikk. Ta kontakt med andre kvinner på andre arbeidsplasser. Ta kontakt med kvinnebevegelsen og Kvinnefronten. Mange steder blir kvinneorganisering oppfatta som truende. Mennene i ledelsen for fagforeninga vil kontrollere protokollene, vil vite hva pengene går til. Kontakt på tvers sees på som mistenkelig, og arbeidet må legges opp slik at menn synes det er nyttig om det skal være lov å drive. Det er nødvendig å slåss mot slik kontroll. Styrken i kvinneorganisering ligger nettopp blant annet å sprengne de snevre grensene som er satt for faglig virksomhet og sette kvinners - og arbeidsfolks helhetlige situasjon på dagsorden. Den nye kvinnelige arbeiderklassen gir ny styrke til arbeiderklassens kamp: Styrking av Kvinnefronten og kvinneorganisering i fagbevegelsen er idag avgjørende for å styrke kvinnes bevissthet om sin egen rolle. ■

KJØNN OG KLASSE

BEVISSTHET — ORGANISERING

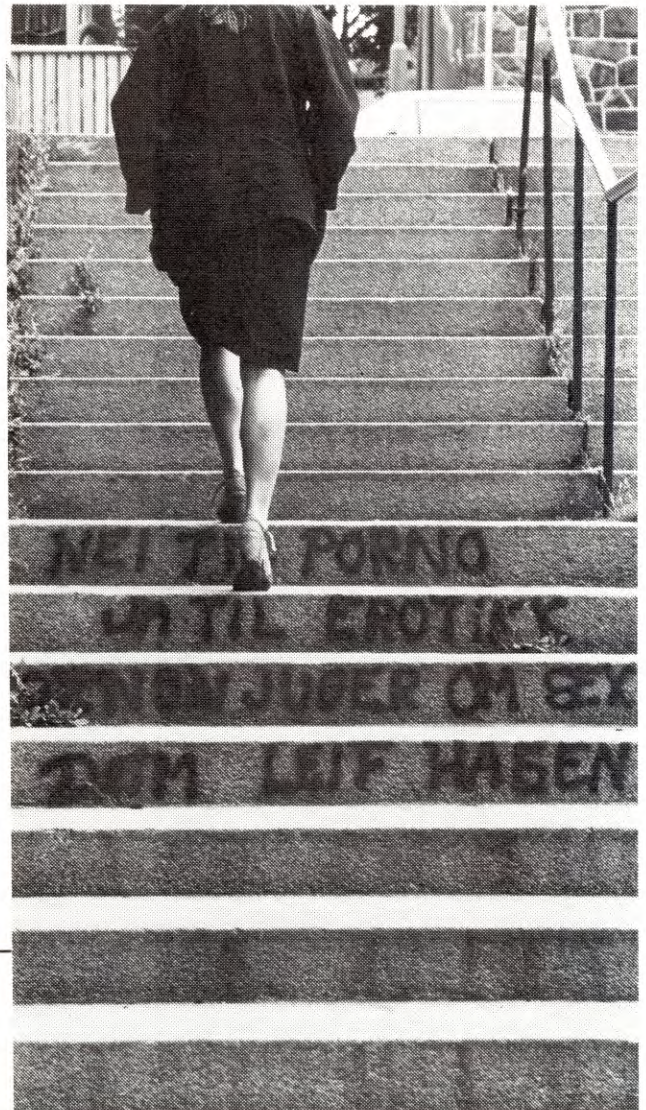
Det er en utbredt oppfatning at kvinneorganisering ikke er et viktig spørsmål — når progressive tenker klassekamp og politikk. De fleste ser det som «noe som angår kvinnene, eller kvinnesakskvinnene».

Av Turid Horgen

Kanskje som taktisk litt lurt akkurat nå, fordi kvinnene tenderer til å være mer radikale og kampvillige enn menn. Og da kan kvinneorganisering, for eksempel i Kvinnefronten, være en god start på en utvikling til å delta i den viktige og egentlige politikken. Mange steiler når det påstås at egen organisering av kvinner, dvs. at kvinner organiserer seg fordi vi er kvinner og i egne organisasjoner, er nødvendig om menneskeheten noen gang skal nå frigjøring. For argumentasjonens skyld skal jeg ta litt mindre hardt i, og hevde at kvinneorganisering er nødvendig for framgangen i klassekampen i dag, som det er det for kvinnekampen. Det er tre hovedoppgaver kvinneorganisering må løse. Jeg deler det opp slik, selv om de tre forholdene naturligvis er nøyve vevd inn i hverandre.

1. Utvikle en kvinnebevissthet

Hver for oss - selv om vi er aldri så mye kvinner, så ser vi ikke den samfunnsmessige stillingen vi har. Når noe knirker, så skylder vi på oss sjøl: Det er vårt tap om jobb og unger blir for hardt, vårt tap om forhold ikke går bra eller om mannen ikke er snill. Den nye kvinnebevegelsen har fungert som kvinnebevissthets-skaper og «synliggjører» siden den oppsto i Norge rundt 1970. Den ene nødvendige sida av denne «bevissthetsskapingen» består av kvinnekampen for å forandre på kvinneundertrykkende forhold. Den andre består av bevisstgjøring gjennom studier og debatter i et levende miljø. Den organiserte kvinnebevegelsen har synliggjort kvinnes stilling i arbeidslivet, av kvinnemishandling, pornoens kvinneundertrykking, sex-trakassering osv.

Dette er kunnskap som er kjempet fram av en rekke organisasjoner, tildels rundt enkeltsaker. Men det er ikke nok at kvinner organiserer seg rundt enkeltsaker for kvinneundertrykkninga er innvevd i hele samfunnet. Det trengs en kvinneorganisasjon som vil bekjempe og forstå all kvinneundertrykking. Denne kvinnebevisstheten er en bevissthet i opposisjon til alle «sannheter og begrep» i samfunnet. Progressive vet at det er borgerskapets ideer som har den største gjennomslagskrafta, bla. fordi de har makta over ideologi-spredninga. Men denne allmene og dominerende kunnskapen er ikke bare borgerskapets, den er også laget på menns premisser. Denne solide «virkelighetsoppfatningen» som står mot kvinnebevisstheten gjør at ingen skanse er vunnet for evig, det trengs organisering både for å kjempe fram og beholde kvinneperspektivet.

2. Utvikle en kvinnepolitikk

Ut av dette springer den andre hovedoppgaven, å utvikle en kvinnepolitikk. Det er nettopp ut fra kvinneperspektivet vi må utvikle en kvinnepolitikk. Et kjent eksempel er kravet om 6 timers normal arbeidsdag. Når dette kravet reises fra kvinnes ståsted, ser vi betydninga av daglig avkortet arbeidstid, av forsvaret av normalarbeidsdagen og full lønnskompensasjon. Uten dette blir reformen en forverring - tilpasset kapitalens behov og ikke arbeiderklassens. Det er ut fra kvinneperspektivet at den politikken som best tjener hele arbeiderklassen kan utformes. 6 timers dag kravet er bare et eksempel. All politikk vil forandre seg når vi ser den fra et kvinneperspektiv. Tenk på kampen mot porno, de fleste vil hevde at det er kvinnes kamp mot fornedring, som menn godt kan støtte. Men i pornokampen ligger også en mannskamp, mot fornedring av mannen og for en friere mann. De fleste vil være enig i at pornokampen til i dag har vært en progressiv kraft - om men også så kampen som sin, ville det bety mer enn noen flere aktive. Det ville også øke bevisstheten om hvordan menn holdes

på plass under kapitalismen. Det er en styrking av kampkrafta. I tariffoppgjøret vil kvinneperspektivet styrke kampen, det behandles på annet sted i bladet. Denne kvinnepolitikken er ikke noen statiske paroler utviklet en gang for alle fra et kvinneperspektiv, den kjempes fram gjennom de erfaringene den organiserte kvinnekampen gir.

3. Utvikle og samle kampkrafta til kvinner

Den tredje oppgaven for kvinneorganiseringa er å utvikle og samle kampkrafta til kvinnene. Denne oppgaven er minst tredelt. Fram til i dag, og så langt jeg kan tenke meg, tror jeg at kvinnene må være drivkrafta i kvinnekampen. Da må vi organisere oss, simpelthen for å få gjort noe, for å samle kreftene våre. Her kan man naturligvis argumentere med at organisering rundt enkeltsaker er tilstrekkelig. Men som når det gjelder de to andre områdene trengs både saksorganisering og allmen kvinneorganisasjon. Den allmene kvinneorganisasjonen kan prioritere, ha ansvar for helheten, ta initiativ ut fra det og samle flere når det trengs. Videre trenger vi kvinner selv den erfaringen vi får gjennom kampen. Vi lærer oss ut av den lammende kvinnerollen. Til slutt trengs den organiserte styrken vår for å skape bevegelse om kravene. Naturligvis for å oppnå forandringer, og på veien til det å få organisasjoner og partier som sier de støtter kvinnekampen til virkelig å bli allierte. Kvinneorganisasjoner må sloss inn kvinneperspektivet og kvinnepolitikken. Den ene styrken vi vil ha er de fornuftige argumentene, en andre at det er mange som tydelig og klart krever å bli tatt hensyn til.

Summert opp kan vi si at det som trengs er en egen kvinneorganisasjon, radikal, aktiv, kampvillig, landsomfattende og partipolitisk uavhengig. Jeg skriver dette ut fra erfaringer i Kvinnefronten, og mener at den kvinneorganisasjonen i dag ikke bare prøver å ta mål av seg til å fylle slike krav, men også på mange måter fungerer som en slik progressiv kraft i samfunnet. ■

HVITSNIPP

Rød Front — Berlin 1929 het en bok mange leste på begynnelsen av 70-tallet. Av en eller annen grunn husker jeg spesielt godt en episode der arbeiderhelten Kurt avslørte en provokatør. Det foregikk sånn:

Provokatøren forsøkte forgjeves å komme fri fra Kurts grep.

«Kan du ikke slippe meg», sa han, «man kan vel få si meninga si? Jeg er også en vanlig arbeider.»

«Jaså, er du arbeider», skreik Kurt så høyt at alle kunne høre det. «Vis oss henda dine!»

..Kurt dro fram henda som den fete mannen hadde prøvd å gjemme på ryggen, så nøye på dem, de fete fingrene med de velstelte neglene...

«Din forbanna provokatør», hylte Kurt.

Av Trond Christoffersen

På mange måter kunne det vært greit med så klare kriterier i klasseanalysen. Tenk så enkelt det hadde vært, hvis vi kunne stole på at fienden var velstelt med reine negler, mens proletariatet var møkkete. Nå må jeg vel for skams skyld melde at boka ble gitt ut på forlaget Proletærkultur av de svenske ultra-venstre maoistene i KFML(R). (Nå er de som kjent blitt Sovjet-venner). Forfatteren var tysk kommunist og skreiv under innflytelse av Kominterns og de tyske kommunistenes tragiske linje med kamp mot sosialfascismen (= sosialdemokratiet). Så om vi vil, kan vi norske m-l'ere godt toe våre hender og si at dette aldri har vært vår holdning til hvem som er venn og hvem som er fiende.

I stedet vil jeg se litt på hva som har vært vår tradisjonelle holdning til funksjonærene, eller hvitsnippene. I Norge er hvitsnipp en negativt lada betegnelse. Den brukes av arbeidsfolk, og beskriver fint folk — eller funksjonærer i sin allminnelighet. Tittelen til denne kommentaren har jeg rappa fra en bok om klasseanalyse av hvitsnippyrkene — «White Collar Politics» av den amerikanske sosiologi-professoren Martin Oppenheimer. Som et slags motto for boka siterer han inledningsvis fra boka «White niggers of America» av Pierre Valieres:

Bra nok?

«Hvor mange illusjoner kan bygges på det enkle faktum at man holder en penn i en rein hånd og kan fylle ut skjemaer, tonnevis med skjemaer! For en trist måte å bekrefte sin egen verdi på!.. hvor mange hvitsnipparbeidere

HVITSNIPP

POLITIKK

har fremdeles følelsen av å tilhøre en «overlegen» verden — fordi de skribler notater og sorterer papir i stedet for å skru i bolter i en fabrikk.»

Dette ligner mer på vår tradisjon. Vi har lenge vært kjent med at store grupper funksjonærer både tjener dårligere og kan ha en mer undertrykt arbeidssituasjon enn industriarbeidere. Men fy, de tror de er finere likevel! Eller sagt på m-l'sk: De har så lav klassebevissthet. Derfor plasserer vi dem som utgrupper i proletariatet, med dårlig organisasjon og kamptradisjon — prega av småborgerskapet som de nedstammer fra. Eller et hakk værre: Småborgere i ferd med å proletariseres.

Men er det funksjonærene som ikke vil innrømme at de er arbeidere, eller er det vi som ikke vil godta det? Jeg husker fra forarbeidet til AKP(m-l)s første klasseanalyse i Røde Fane 2-72. Der uttrykte en artikkel om klassene i Hordaland stor bekymring over at det var så mange som jobba i finans og forsikring i Bergen. Disse gruppe- ne burde undersøkes videre het det, fordi de kunne bli en farlig reserve for reaksjonen. På den andre sida har vi opplysninger som for eksempel fra den store LO-undersøkelsen i 1978. Bare 13.2 prosent av LO-medlemmene oppga å være funksjonær, mens 71.5 prosent oppga å være arbeidere. Ettersom vi veit at andelen i funksjonæryrker blant de LO-organiserte helt sikkert er over 13 prosent, kan ikke alle norske hvitsnipper være så fisefine som sitatet fra Pierre Valieres antyda ovenfor.

Den utydelige debatten

Nå har AKP både studert videre og deltatt i klassekamper i tida som er gått sida 1972. Og streike-partiet AKP kan såvisst ikke beskyldes for å ha nekta funksjonærer i kamp støtte. I dag tror jeg at vi kan si at vi ligger langt framme når det gjelder å se betydninga av de nye arbeidergruppene, både i praksis og i den radikale teoretiske debatten. For det pågår en stor debatt i AKP(m-l) om klasseanalysen, sjøl om den ikke alltid er like tydelig. Mye fakta har ligget på bordet i noen år nå. Først og fremst at den tradisjonelle arbeiderklassens andel går tilbake, mens arbeiderklassen har holdt sin tallmessige styrke ved at det vi har regna som mer periferer deler av proletariatet øker i antall. Denne økinga er kvinnfolk på kontor og i offentlig sektor. Kvinnfolka er nå halvparten av arbeiderklassen. I Røde Fane har Jon Ivar Elstad, Siri Jensen m.fl. vært med på å gjøre dette klart for oss. AKP(m-l)s prinsippprogram fra 1984 innarbeida disse tendensene i klasseanalysen.

Men om fakta ser klare ut, er ikke den teoretiske tolkninga av dem like grei. Ei lita liste over utspill og formuleringer, henta i hovedsak fra Røde Fane de siste åra skulle illustrere det:

- Et internasjonalt kvinneproletariat er blitt den viktigste undertrykte klassen. (Ellen Aanesen, RF 6-83)
- Det intellektuelle funksjonærsmåborgerskapet er vokst fram som en egen ny klasse. (Sigurd Allern, RF 1-84)
- Det kvinnelige funksjonærproletariatet er en klasse «i seg sjøl» (i emning). (Helge Høivik, RF 6-85)
- Det er oppstått en ny kvinnelig arbeiderklasse. (Bl.a. Kjersti Ericsson, Klassekampen juli-86)
- En ny arbeiderklasse vokser fram som en sammen-

HVITSNIPP

smelting av oppkursa fagarbeidere og proletariserte intellektuelle spesialister. (Roar Brobekk RF 1-85, Tellef Hansen RF 2-86)

— Arbeiderklassen splittes i et A-lag med jobb og et utslått B-lag. (Tron Øgrim, Grisen før jul-85)

— Arbeiderklassen er blitt atomisert av de økonomiske omstillingene til særgrupper som bare kan utvikle gruppebevissthet. (Benito Scocozza, RF 3-86)

Etter mitt syn har alle disse innkastene noe for seg. At de spriker, er ingen ulykke. Som kjent er det en filosofisk lov at forstanden utvikler seg seinere enn virkeligheten. Dessuten er formuleringene gjort i svært forskjellige sammenhenger. Uansett tror jeg at et parti som ønsker å utvikle revolusjonær strategi for Europa i 1990-åra, også må prøve å få klarhet i denne debatten. Det er for eksempel en klar forskjell på å si at «kvinnene utgjør nå halve arbeiderklassen» og å si at «det har oppstått en ny kvinnelig arbeiderklasse».

Forslaga ovenfor deler seg grovt inn i to grupper: De som beskriver endringer som er skjedd til nå og de som beskriver åssen framtida og den teknologiske revolusjonen vil forme klassene. Jeg skal denne gang holde meg til å kommentere endringene fram til i dag. Det vil si hvem er de, og hva er rolla til de nye yrkesgruppene som vokser når industriarbeiderklassen stagnerer: Kvinnene, omsorgsarbeiderne, hvitsnippene og hvem de nå måtte være.

En analyse av den nye kvinnelige arbeiderklassen er i ferd med å bryte gjennom. Det er ingen tvil om at det er eksplosjonen i antallet kvinner som jobber i lavtlønna kontor, handels eller omsorgsarbeid, som er det dramatiske nye i classesammensetninga de siste tiåra. For å fatte rekkevidden er det helt nødvendig at AKP har begynt å ta på seg «kvinnebriller». Men det er ikke tiltrekkelig. Vi må nemlig på med enda et par uvante briller, vi må på med «funksjonærbriller» også. For kvinne-eksplosjonen har skjedd innafor en annen eksplosjon, nemlig tertiariseringa. Og faktum er at tertiariseringa (veksten i antall folk som ikke jobber på landet og ikke jobber i kjeledress), som starta da Marx døde, fortsatt er et uløst stridsspørsmål i marxistisk klasseanalyse og politikk. La oss håpe at kvinneopprøret og den nye krise-epoken for kapitalismen løser det, og bidrar til at vi kan smi en ny revolusjonær klasseallianse. Men skal det skje må vi kombinere analysen av kvinnes nye rolle med en analyse av hvitsnippenes (her generøst definert som alle som jobber uten kjeledress) nye rolle.

En gammel debatt

Som kjent brydde Marx seg lite med å analysere mellomgrupper som for eksempel kontoristenes rolle. Greit nok ettersom vi veit at i et land som USA var det i 1870 totalt 91 000 kontorarbeidere, noe som utgjorde 0.7 prosent av den ansatte arbeidsstyrken. Men helt fra slutten av forrige århundre og fram til nå, har tertiariseringa vært den dominerende trenden i all arbeidskraft-statistikk.

På 1890-tallet inntok herrerne Bernstein og Kautsky hvert sitt standpunkt i den begynnende debatten. Reformisten Bernstein tok veksten i antall hvitsnipper som ett blant flere argumenter for at Marx sine teorier om klassekamp og polarisering ikke stemte. Mens Karl Kautsky

sto på at kapitalismens lover kom til å drive småborgerskapet, innkludert hvitsnippene, inn i proletariatets rekker. Disse skyttergravene har bestått gjennom hele vårt århundre, politisk representert ved sosialdemokratene og kommunistene. Og sjøl om sosialdemokratene tar feil, har ikke nødvendigvis kommunistene rett. Min oppfatning er at disse to skyttergravene har hemma utviklinga av en riktig analyse av de nye yrkesgruppene.

Hvitsnippene rører på seg

Skal vi finne ut av hva som er spesielt med endringene i vår egen tid, må vi se tilbake på tida som fødte endringene. Og den som vil leite, finner at hvitsnippene begynte å røre på seg lenge før vår tid. Derfor skal vi nå se på eksempler fra «den andre historia» om hvitsnippene. Ikke den om de overordna funksjonærene som blei streikebrytere, sjøl om den er reell nok. Men heller den historia med glimt fra funksjonær-proletariatets tilblivelse.

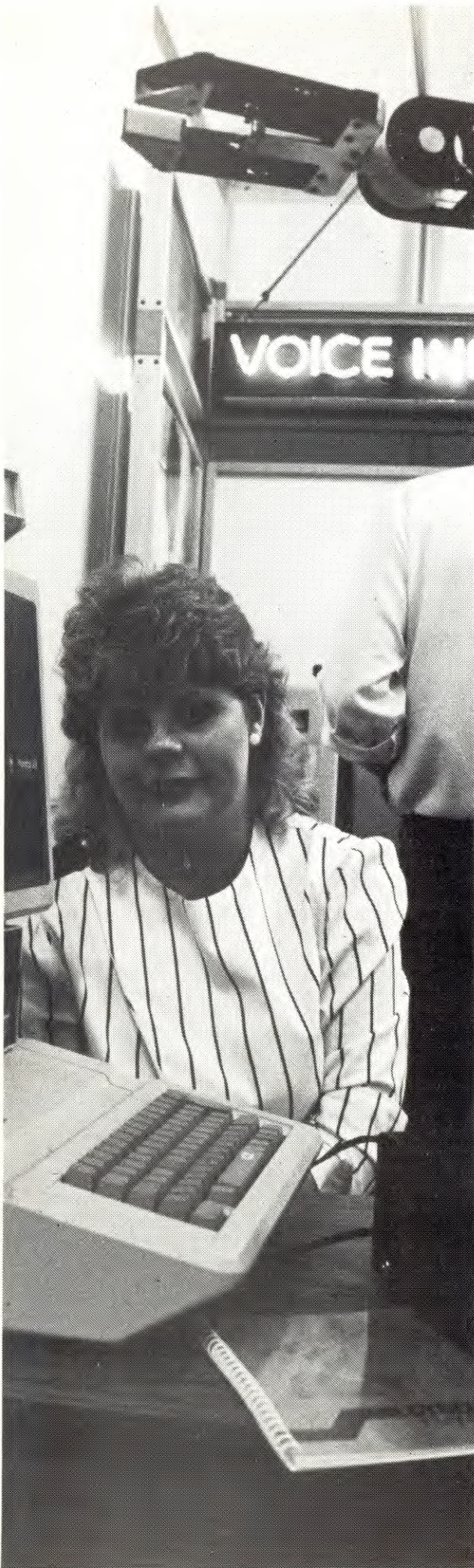
I Tyskland

Ta Tyskland. Her fins det mye materiale, fordi interessen har vært stor for å forske i hvitsnippenes betydning for Hitles vei til makta. Perioden med den tyske revolusjonen (1918-19) bragte store grupper funksjonærer langt mot venstre. Medlemmene i foreninga Butib, sto sammen med sjømenna i Kiel i den rekka med streiker og protestaksjoner som førte til Keiserens fall og slutten på første verdenskrig. Funksjonær-fagforeninger var innblanda i et stort antall streiker i forretninger og varehus, banker, forsikringselskaper og i industrien fra desember 1918 til april 1919. I noen tilfelle var allerede da et flertall av de streikende kvinner. I tusentall krevde de arbeiderråd og makt på arbeidsplassene, noe som neppe kan kalles tegn på typisk middelklasse-bevissthet. Tidlig i 1919 nedla forsvarministeren forbud mot offentlige møter. Dette ramma også en tillyst demonstrasjon for 20.000 streikende bankarbeidere. Funksjonærene svarte med å slutte seg til oppfordringa til generalstreik.

Som kjent tapte den tyske revolusjonen. Utover i 20 åra mista både sosialdemokratene og kommunistene innflytelse over funksjonærene. Med Kurt og de reine henda i friskt minne, kan det vel antydtes at dette ikke bare skyldtes hvitsnippenes prinsippielt vaklende holdning.

Bevegelse i Frankrike

Eller ta Frankrike, der arbeiderbevegelsen historisk sett har hatt påfallende stor støtte fra funksjonærer. Den militante historia til franske hvitsnipper går tilbake til 1850-åra. Varehus og store forretninger var begynt å vokse fram i Paris, og arbeidsforholda var forferdelige. Innflytelse fra republikanere, anarkister og marxister påskynda tidlige organisasjonsforsøk. Ved århundreskiftet hadde et stort antall offentlig ansatte danna en mengde foreninger. Særlig gjaldt dette lærere og i postverket, og i generalstreiken i 1909 var disse aktive deltakere. Funksjonærene var også aktive i den store streikebølga som rysta Frankrike i 1918 og 1919. I mai

HVITSNIPP

og juni 1919 måtte forretninger, varehus, og for første gang banker stenge på grunn av streik.

I juni 1936 slutta streikende franske hvitsnipparbeidere seg til folkefronten mot fascismen. Funksjonærer (innkludert offentlig sektor) utgjorde på denne tida 35 prosent av medlemmene i CGT, det største fagforbundet. Mai 1968 kommer vi heller ikke utenom. Det er vanlig å legge mest vekt på den alliansen som oppsto mellom studentene og fabrikkarbeiderne. I seg sjøl kan denne alliansen ses på som et begynnende kampanje mellom tradisjonell arbeiderklasse og opprørere som ser på seg sjøl som et framtidige hvitsnipps-proletarer. Men det skal ikke glemmes at også organiserte funksjonærer sto sammen med fabrikkarbeiderne og studentene.

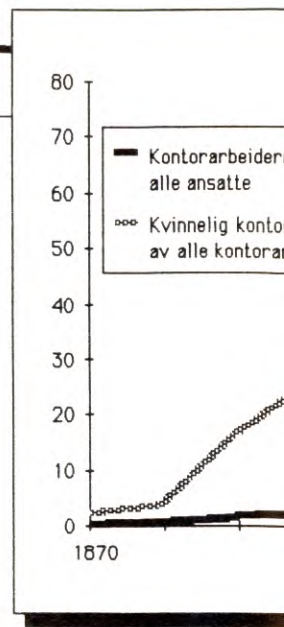
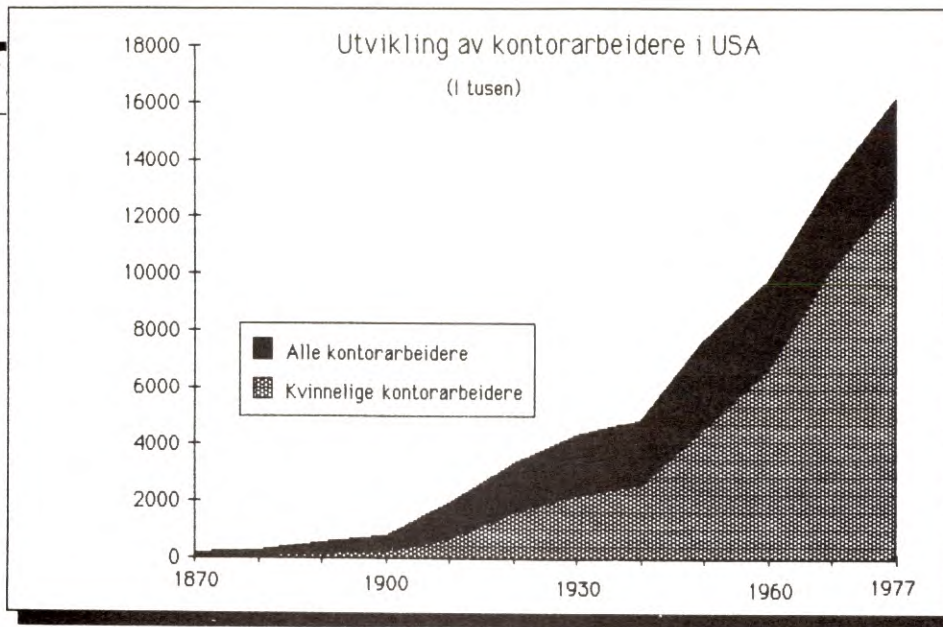
Teorier om den nye klassestrukturen.

Poenget mitt så langt, har vært å vise at spørsmålet om radikalisering av og en politisk rolle for de store gruppen av funksjonærer, har vært en stadig viktigere del av klassekampen i hele det siste hundreåret. Den teoretiske debatten om tertiarisering av klassestrukturen er heller ikke ny, og vurderinga av den store hvitsnipps-massen spriker voldsomt. En retning ser framveksten av en ny teknologisk og intellektuell elite, en ny klasse, som er i ferd med å overta makta i samfunnet. Alvin Gouldner er tidligere omtalt i Røde Fane som en representant for denne retninga. En annen retning ser utviklinga gå i retning av en dominerende middelklasse. Denne middelklassen vil stabilisere kapitalismen, eventuelt reformere den pent framover, nettopp fordi en stor middelklasse reduserer betydninga av den gamle kampen mellom arbeider og kapitalist. En tredje retning har sett framveksten av en ny arbeiderklasse, der mange hvitsnipprer går mot venstre og kan komme til å sloss sammen med eller erstatte det gamle proletariatet. Dette dreier seg om konkurrerende retninger i å beskrive hvitsnippsfenomenet. Men det er også lett å se hvordan de legger vekt på hver sine deler av den motsigelsesfylte utviklinga av den store hvitsnipps-sekken. Som bakgrunn for diskusjonen om det nye kvinneproletariatet, kan det være spesielt interessant å se på pionerene i teorier om en ny arbeiderklasse.

Den nye arbeiderklassen - i 1912.

Den tyske sosiologen og sosialisten Emil Lederer la i et verk fra 1912 vekt på den mellomstillinga hvitsnipprerke sto i. Samtidig sa han at det foregikk en slags polarisering, der de øvre laga var for borgerskapet, mens de lavere — «proletarer under falsk flagg» — hadde muligheter for å stå sammen med de manuelle arbeiderne ettersom arbeidsvilkåra deres ble mer og mer like. Under radikaliseringa av funksjonærene i Tyskland i 1918-20 brukte han begrepet «proletaroid», for å beskrive utviklinga av arbeiderklassebevissthet blant de lavere funksjonærene. På en fagforeningskongress i 1928 forutså Lederer en redusert betydning for den tradisjonelle arbeiderklassen, på grunn av dens synkende andel av arbeidsstyrken. Og han argumenterte for at Hitlers

HVIT

frammarsj gjorde at man skulle legge større vekt på organisere de tyske Angestellte (funksjonærene).

Og i 30-åra.

Amerikaneren Lewis Corey skreiv i 1935 boka «Middelklassens krise». Han skreiv fra dypet av depresjonen, mens fascismen vokste seg stadig sterkere. Corey siterte statistikk som sa at 35 prosent av alle amerikanere i hvit-snipprer var arbeidsløse. En av fem av fattigforsorgens plasser på sjukehus i New York, var besatt av hvitsnipper. Hvit-snipper var også 40 prosent av dem som søkte nødsarbeid. På bakgrunn av dette konkluderte Corey med at store deler av middelklassen var blitt eien-domsløs. Det som var nødvendig, sa han, var at de lavtlønna funksjonærene måtte «ta farvel med middelklas-sen i tenkninga, ettersom de allerede hadde gjort det økonomisk.»

Videre er «massene av lavtlønte ansatte (innkludert folk i de profesjonelle yrkene) ikke lenger medlemmer i middelklassen, heller ikke av en «ny middelklasse». En ny middelklasse består bare av de høyere lønna funksjonærene, med overvåkende og ledende stillinger, de som utfører de kapitalistiske funksjonene med å utbytte arbeiderne. ... Deres forhold til produksjonen er klart borgerlig. Annerledes er det med massen av funksjonæ-rer med lave lønninger. De er økonomisk og funksjonelt en del av arbeiderklassen. Et nytt proletariat.»

Oktoberrevolusjonen kommer ikke igjen.

Holdninga til oktoberrevolusjonen i 1917 har vært og er et vannskille mellom revolusjonære og reformister i arbeiderbevegelsen. Men hva er det allmenngyldige, og hva sprang ut av den særegne historiske situasjonen i Tsarens Russland under første verdenskrig? Våre ideer om en sosialistisk revolusjon er sterkt prega av sovjetarbeiderne som stormer vinterpalasset. Revolusjonen i St.Petersburg har stått dobbelt sterkt fordi det var en revolt som bekrefta Marx sine analyser av klassekampen mellom borger og proletar. Men i følge historia, innleda ikke oktoberrevolusjonen en epoke der industriproletariatet storma gatene, under vaiende faner, og greip makta. Når vi snakker om de utvikla industrilanda i Eu-

ropa og Nord-Amerika, er det mer rimelig å se på krisa i kapitalismen fra 1929 til 1945 som den siste store krisa hvor den «gamle» typen sosialistisk revolusjon var mulig. Og sjøl da, var endringene i klassestrukturen kommet så godt i gang at behovet for ny klassebevissthet og nye klasseallianser trengte seg på.

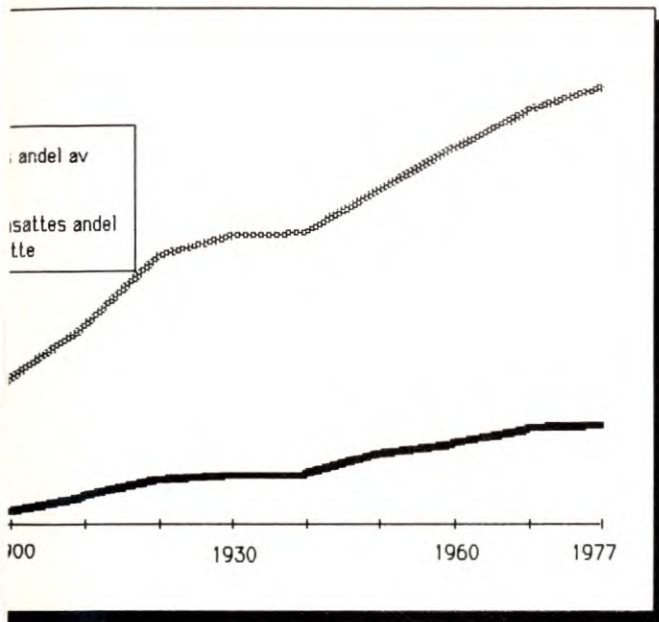
Djupest sett, dreier debatten om en analyse av den nye klassestrukturen seg om klassegrunnlaget og politikken for en ny generasjon sosialistiske revolusjoner i de utvikla landa. Sjøl så heller jeg til den oppfatninga at på samme måte som det er oppstått ett nytt intellektuelt funksjonærsrådgiverskap i vårt århundre, så er det også oppstått en ny arbeiderklasse - et funksjonærproletariat. Dette gir oss en rekke brennende spørsmål: hvem er dette, hvilke forhold lever og jobber de under, kamppoten-sialet deres, forholdet til andre grupper og ikke minst muligheten for å bygge en allianse med den tradisjonelle arbeiderklassen.

Den nye arbeiderklassen er dominert av kvinner. Den fins i tjenesteytende næringer innkludert det offentlige. Den er lavtlønna - lavere enn den tradisjonelle arbeiderklassen. Den mangler de lange organisasjonstradisjone-ne og den historiske tilknytninga til arbeiderbevegelsen som den tradisjonelle arbeiderklassen har. Men er den av den grunn ubevisst, tilbakestående og kampudyktig? Å tro det ville være en alvorlig feilvurdering.

Den nye arbeiderklassen og den faglige kampen.

I Røde Fane 2-86 la Tollef Hovig fram statistikk som viser at den vestlige fagbevegelsen står i en pressa situa-sjon, og at den i viktige land som Storbritannia, Frankrike og Italia har gått tildels kraftig tilbake. Tilbakegangen skyldes først og fremst den storstilte slakten av tradisjonelle industrier der fagbevegelsen har stått sterkt. Nyrekrutteringa fra de nye yrkene har ikke vært sterk nok til å hindre tilbakegang. Men - og det skal være klart: veksten i antallet fagorganiserte «hvitsnipper» har vært stor i de fleste landa. Uten denne veksten ville fag-bevegelsen vært svært nær å havne på ryggen i dag.

I Norge og Skandinavia er situasjonen tilsynelatende mindre dramatisk for fagbevegelsen. Organisasjonspro-senten har holdt seg stabilt på snaut 60 % fra 1958 til 1983. LO har tapt terreng i forhold til YS og AF, noe som

kan bære bud om større oppsplitting av fagbevegelsen. (Figur 1). Samtidig peker det stadig nærmere samarbeidet mellom LO og lærerlaget og sjukepleierforbundet i en annen retning. Historia om utviklinga av medlems-tallet i LO fra 1899 til i dag, viser også at den som spår LOs snarlige død, er lovlige raskt ute. (Figur 2)

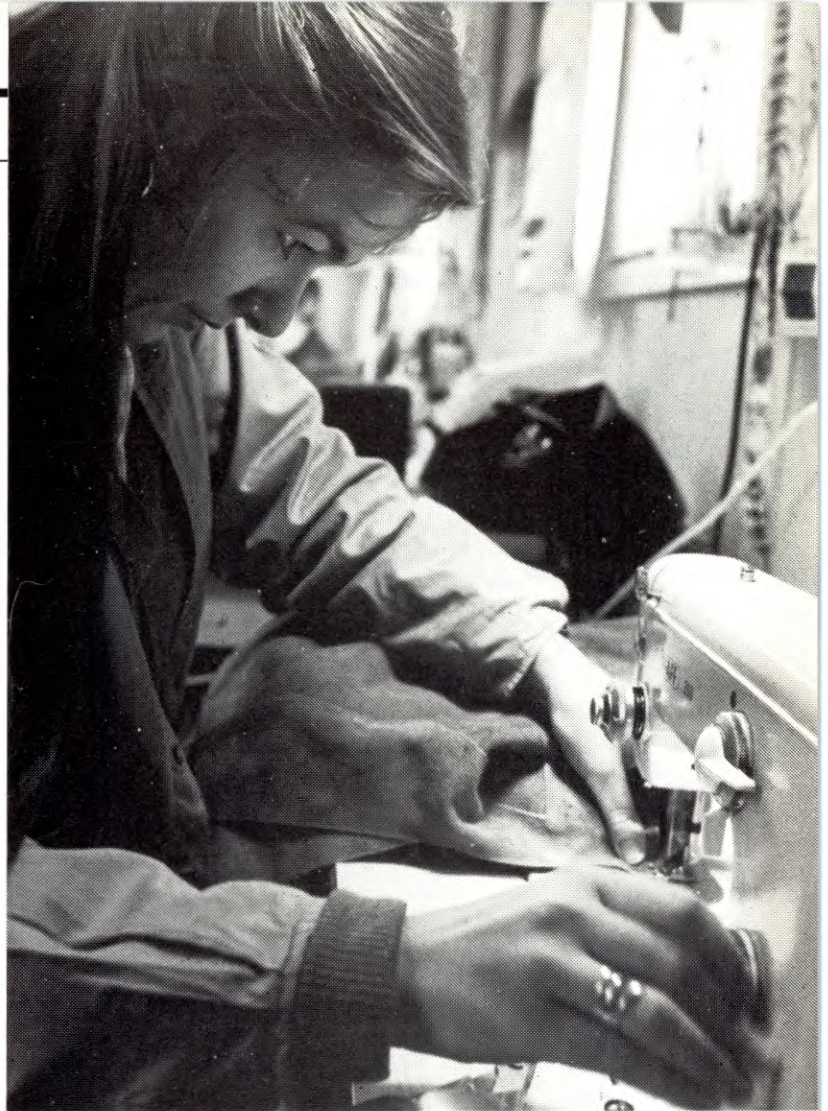
Utviklinga av den norske arbeiderklassen

Ser vi på figuren som viser medlemstall og kvinneandel i samtlige norske fagforbund med mer enn 20.000 medlemmer (Figur 3), er utviklinga av den norske arbeiderklassen påfallende. Med forbehold om at ikke alle som er tatt med i alle søylene er arbeidere, ser vi tydelig to fjell blant norske arbeidere. Til venstre er det gamle grunnfjellet: de tradisjonelle industriarbeiderne. Den lyse fargen som dominerer søylene viser at mannfolka er i flertall. Ved siden av står det nye fjellet: Høyere og slankere fordi konsentrasjonen i få forbund er markert. Og den dominerende mørke fargen vitner om at kvinnene er i flertall.

Samtidig veit vi at organisasjonsprosenten fortsatt er svært lav i en del av bransjene der den nye arbeiderklassen fins. I varehandelen er det f.eks ikke lett å organisere seg. Ofte krevdes det et personlig mot av samme type som krevdes av pionerene i de gamle fagforeningene for en generasjon eller fler siden. Den skal derfor være svært forherda og bakstreversk, som ikke ser at framtida for fagbevegelsen ligger i at den gamle og den nye arbeiderklassen overviner gamle fordommer, utvikler ny bevissthet og står sammen. Fagbevegelsen har vært på vikende front før, og kommet tilbake. Det samme er mulig i dag.

Med sladrejerring i spissen?

Men fordommene mot den nye arbeiderklassen stikker dypt. Ikke minst vil det bli tungt for mange av oss mannfolk å akseptere at den nye arbeiderklassen - at kvinnfolk - tar over føringa. Det vanskeligste vil kanskje bli å se at kampene den nye arbeiderklassen fører, er vår tids «ekte» klassekamper. For å illustrere dette poenget, kan jeg vende tilbake til Martin Oppenheimer og boka «White collar politics». Oppenheimer skal ha mye ros for at

han analyserer de nye yrkesgruppene. I et eget kapittel tar han for eksempel for seg «kvinner på kontor - det skjulte proletariatet». Veldig bra. Men når han skal vurdere om damene er noe tress til å utvikle fagforeningsbevissthet, får han det vanskeligere. Og som eksempel på mulig utvikling av denne bevisstheten, blir han nødt til å fortelle en historie om en kvinnelig tekstbehandler på et kontor i New York. Hun var misfornøyd med julegratialet, så hun skøyt sjefen, noe som visstnok førte til en del bifallende sladder på damedoene.

Det er mulig dette er typisk amerikansk fagforeningsbevissthet. Skjønt det er vel mer sannsynlig at problemet stikker i litt for stor avstand mellom den utmerkede professoren og kvinnene som sloss. Men for AKP i Norge skulle det ikke by på problemer å finne ansatser til virkelig klassebevissthet og virkelig fagforeningsbevissthet blant kvinnene i den nye arbeiderklassen. De siste par åras kamper om lønn og arbeidstid skulle være mer enn tilstrekkelig til å se at det her er en fortropp i emning. Sammen med den gamle arbeiderklassen kan det bli dynamitt. ■

Kilde for de historiske opplysningene i denne artikkelen er den omtalte boka «White Collar Politics» av Martin Oppenheimer.

INNVAENDRE

Dette bladet er lagt ut på nettet i tre pdf-filer.

Du finner de øvrige på http://akp.no/ml-historie/pdf/rode_fane/.